U PEHSYLLI KA SAIÑPYRTHEI

Webster Davies Jyrwa

WEBSTER DAVIES JYRWA

U PEHSYLLI

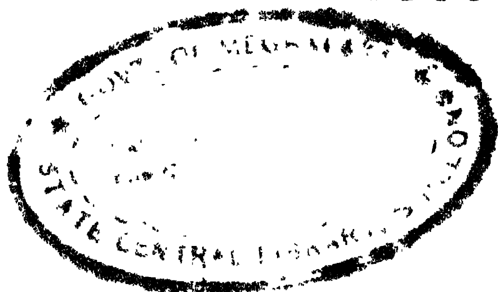
KA SAINPYRTHEI

1985

LA PYNMIH DA U NONGTHOH

U PEHSYLLI

KA SAINPYRTHEI

First Edition—1985

1985

Shikyntien na u Nongthoh

Kane ka kot kam dei ka Purinam, parom ne puriskam bad kam don ki rong ban pynbang ne pynsngewtynnad. La thoh ia ka da kaba pynshongnongrim ha ka jingiakren u paid Khasi-khara kiba man ka sngi ha ki iew, ki ingiapbriew, ha lum ha wah bad kiba la pynmih madan ruh ha ki kot khubor kiba la pynmih man la ka por. Kumta ngi lah ban ong ba ka kren ia ka pyrkhat pyrdaiñ u Khasi ha kane ka por kaba ki hadien habud kin tip. Ki kyrteng ki briew bad ki jaka ki long kiba shu buh bad kim long kiba shisha.

Ka kot kam thew kti iano iano hynrei la jingthmu u nongthoh ka long ban buh ki symboh pyrkhat khnang ba ngi kum ka Jaidbynriew—Ki Khun u Hynñiewtrep—ngin kyndit bynriew bad imsngi ban tei la ki rympei Khasi ha ka akor, ka jingtip briew bad ban kamai ia ka hok khnang ba ngi lah ban kyntiew pat ia la ka jaidbynriew sha ka kyrdan kaba ka la ju ioh.

Nga pynpaw ka jingsngewburom la u Rangbah R. T. Rymbai uba la kloi ban ai ka Lamkhmat khyndiat ia kane ka kot ban pynpaw ia la ka jingsngew, khlem da pynlah shiliang eh ban ai tang ia ki jingiaroh. Une u Rangbah u la long uwei na ki ophisar Khasi ha ki por ba dang synshar ki Dohlieh, uba la treishitom bad thom ia ki raieh raidam ka ri Khasi, baroh kawei ha ki por kiba dum tam ha ka Histori ka ri Khasi, shuwa ba ngin ioh ia ka jingshai-ka

jingkylla ka jingsynshar ha ri India. Ha ka Histori ka ri Khasi, lehse, ym don ka por kaba shyrkhei tam kum ka jingiakhih shongshit bad iapait arliang ha ka ri—ka FEDERATION bad ka FEDERETED – kaba baroh ki nongkyngdong ki iakren paidbah. Nga ruh nga la long u khynnah samla uba la iashah shitom lang kum u nongthoh sorkar, nongpynkylla Khasi-phareng bad u nongaiewkhlieh ha ki jingiajied paitbah. Ngi la lait bunsien na ki khnam bad ki tari jong ki nongkyndong kiba runar bad kiba shongshit palat. Ngi la shah suba teng teng ba ngi iashah liang. Ha kito ki por ngi hap iaid da ka kjat namar ym pat don surok kali bad ngi iaid man ka sngi na kawei ka jaka sha kawei pat bad sah ha ki trep kum ki Riphuji. Ngi baroh arngut ngi la iohi lut ia ki jingeh jingshitom, jingkordit bad jingduk jong ki briew la jong ha kylleng ka ri bad lehse ym don kiba iohlad kum mangi ban ngam ia ki kyndong tam ka ri Khasi baroh kawei.

Webster Davies Jyrwa
Retd. Station Director
(Selection Grade) All India Radio.
Member Plan Project Committee
of the National Academy of Art,
DELHI.
Vice-President, Khasi Author's
Society.

Dated Jalaw Langsning,
The 27th December 1985

Shi Kyntien, Ar Kyntien ia Kane Ka Kot

Kane ka kot ka kham pher na ki kot Khasi ba la mih ha ka Ri Khasi-Pnar ba kine ki shispah sanphew snem naduh ba wanrah ki mishonari ia ka thoh ka pule ha ka. U nongthoh u iathuh ha ka dur ka khana–thaw-hi la ki jingjia ba la urlong ha ka jaitbynriew jongngi ha kine ki lai Phewphra snem naduh ba laitluid na ka synshar ki Phareng bad khamtam, ha kine ki khatsan snem naduh ba la ioh la ka jong ka State, Meghalaya. La long kumba laitlan ban lehmon bad la iohlad bad lehkput. Namar ki jingjia ki long-ba u lum na kaba u iohi, iohsngew ne bna shi tyllup ka Ri. Kiba bun ki long kiba pynbuhkhoh bad pynsngew khlemraiñ namar ki pynbiardor ia ka jaitbynriew ha ka pyrthei, la ñiuma, kumba iohi la ki kjat sngi ba sam lyngba ia ki lyoh, ki don hi kiba pynphyrnai ia ka sap ka kian nylla ba kordor jongka kiba ai jingkyrmen bad pynshngaiñ.

Kiba kynrei hi ki long kum ki khñiang jingpang ba bampong la ka jaitbynriew. I kumba nangshaniah ia ki lehmynleh, nangiabud ia ki kylla ktien, nangiakyntiew ia ki arsap bad nangia-ai khyndew ia ki ñuit ban santer ban tap ia ki phlang jyrngam. Byllai kiba iashad kum ki dohkha ha ka um khariew khlem patlaw ba shen kin ngat ha ka jar, kin shah tong ne shu iap ngam. U babun balang pat u shu sngap ha ka sngap, long noh kumba sngap mynthi.

Katno na kine ki khana ba la pynkup dur jingshisha ki long kiba shisha, ki long kiba lam-i-shisha ne paw-i-shisha ne lah ban long kiba shisha, u nongthoh u pashat ha ki nongpule ban bishar bad larai hi. Namar u pynwandur ia ki na kiel klei baroh kiba maphi bad manga ki nongpule ngi iohi, lohsngew bad bna kumjuh ha la ki jingshem jingshem.

Ngam lahap jingmut bad baroh kiba u nongthoh u kdew kti ne kynthoh. Hynrei nga ia kubur lem ia bun kiba u kynthah bad kynnoh. Nga ia mynjur ruh bad kito kiba u kren bha bad laroh, Kine baroh ki long lyngba ki kyntien jong ki briew ha ka kot kiba u pynkup ka snap paka longbriew na ka jingim jong kiba bun ki briew ba u ia kynduh harum haneng. Ki iakhleh lang baroh: kiba tipduk tipsuk, kiba buaid tanglang; kiba laipyrshang ban longbriew manbriew, kiba lanap tang ia ka iohei bad ka khmied sha kiwei, kiba tyngkai ia ka ktien ka thylliej, kiba nangang bad lorni tang ia kiwei; kiba ieng ha la ki jong ki kjat bad im da la ka umsyep, kiba apja sah na kiwei bad ka bymhun suda; kiba kloi ban larap, kiba khwan tang shalade. Kumta ha man la ki khep, kine ar ar ki ia tyngkhuh. Tangba ka tarajur i kumba ka theh shilliang sha ka liang ki bym niewkor ia ka akor bad jinglong ba kordor ka jaidbynriew lajong, kiba iuhroit ia ka burom bad ijot jongka da ki kam bad ki ktien jongki.

Ngim lohi kumjuh ia kajuh ba ngi khmih, ngim sngewthuh kumjuh ia kajuh ba ngi ioh-sngew, ngim shahshkor kumjuh ia kajuh ba ngi sngap, ngim iabatai kumjuh ia kajuh ba ngi sngewdei. Hynrei baroh ngi kwah kumjuh ia kajuh kaba bha bad myntoi ia ka Ri bad ka jaitbynriew la jong, ba kan nangkiew ha ka bor, ka buit bad ka burom ; ba kan nangkhraw ha ka loh ka kot, ha ka nang ka tip ; ba kan nangtur shaphrang, ba kan nang paw pyrthei.

Te kumta nga kyntu ia ki khun ka Ri ban ia pule puson ia kane ka kot ba kan kynto ia ki ban ialeh ha la i jong i jong i jinglah ban iald lalade ha ka lynti badei, ban lalam ruh ia kiwei khnang ba ki nongmihkhmat ba kitkhia kum u Jowel ha kane ka kot kin dup lah ban kit hok la ka kam bad ban pyndep la ka jing-thmu babha.

R. T. Rymbai I.A.S. (Rtd)
President
Khasi Author's Society.

Ocklans, Shillong
24.12.1985

LYNNONG I

Hadien ka jingiashong Durbar kaba neh haduh laisngi ban iakren iapynbeit ia ki kam ki jam bad ka jingpynkhlaiñ ia ka Seng, ryngkat ki nongmihkhmat na kiwei-kiwei ki Constituensi, u Jowel u la shongpyrkhat marwei ha la ka jong ka kamra jong ka ing ba u shongwai. U la kut jingmut ba um dei ban pynlut por ha Sor ban iakren ia ki kam ka Seng katba ki kam kiba bun kiba u dei ban leh ha ka Constituensi jong u kin shu sah teng.

U Jowel u la jop na ka Constituensi ki jaka ba hap hapoh ka hima Mariaw bad Nongstoiñ. Hadien ba u la jop, la rah beit ia u sha shnong da ki nongiakyrshan tyngeh ia u bad u la sah ha shnong tang arsngi. U la hap wan biang sha Shillong kyrkieh ban iapynbeit ia ki kam kiba iadei bad ka Seng.

Kaei kaba pynkhih jingmut ia u Jowel ban rung ha ka kam Saiñ pyrthei ka long ha ka jingkwah jong u hi ban iarap ia la ki para nongkyndong bad ban pyllait ia ki na ka jingduk, ka jingbieit bad ka jingpang. Kine lai kiba u Jowel u iohi, haba u dang don ha la shnong bad kiba bat ia ka jingmut jingpyrkhat jong u. Ka jingdon jong u ha Sor ban pyndep ia ki jingpule ba kham halor bad ka jingsuk, jingitynnad ka Sor kim lah ban pynklet ne sait noh ia kitei ki jingpyrkhat babha jong u ban shakri ia la ki para briew, khamtam, ha nongkyndong.

U tang shu pyndep ia ka jingpule, u la rung kam Sorkar da ka jingpyrkhat na un kham ioh ka jingnang jingtip ia ki rukom trei kam ban ler-bapher bad ban ioh jingtip khambha kumno u lah ban iarap ia la ki para nongkyndong ha ki jingtrei jongu kiba bun. Wat la u trei kam Sorkar ruh um ju pep ban poi sha shnong ha ki por shuti ban ioh iakren ia ki kam shnong kam thaw bad ki parashnong U long uba jai-jai ki jingmut jingpyrkhat bad uba sngewrit. Haba iakren bad kiba kham san kham shuwa, um ju iaai kt'en hynrei u pyni ia ki jingmut jingpyrkhat jong u da ka akor khlem pynwit, pynthut ne pynmong ia kiwei. Ki khynnah samla ki iaboi ha ing jong u haba u don ha shnong ban sngap ia ki khubor ba u don ban iathuh bad u pyni katba u ioh jingtip na ki jingthoh babun ia ki lad ki lynti ba ki samla ki dei ban kitkhlieh ha la shnong bad ban pyndonkam ia la ki jingtbit wat ha ki jingialehkai kum ki Drama, ki jingiaput-iatem, ki jingiarwai bad ki jingialehkai ha madan, kum ka Phutball bad k'wei kiwei.

Ynda u la rangbah bha ki jingmut jingpyr-khat, u la sdang ban iapyniadei paralok bad ki rangbah saiñ pyrthei bad iaphylliew jingmut bad ki ba un ioh pyndep la ka jingthmu kaba la shongskhem bha ha u. U ju bang ban pule ia ki kot kiba thoh shaphang ki rukom pyniaid saiñ pyrthei bad ia ka jingiasaid ha ki Durbar Thaw-aiñ.

Ka kmie jong u ka ju thoh shithi barabor sha u ba ka kwah ia u ba un leit pynbit ha ka

laiñ Doktor namar ka ong ba dei kane ka kam kaba un kham ioh kham kot bad ba tang hapoh katto katne snem u lah ban shna la ka ïng bad ban ñiah sa ka kali lajong bad ba u lah ban ioh ia kano-kano kaba u kwah, nalor ba ka dei ka kam kaba don burom bad ba lah ban iarap ia ki bapang bashitom ki para mynsiem.

Ka kmie u Jowel ka trei kum ka Nos la bun bun snem bad hadien ba ka la trei khadsan snem ha la ka ri, ka la dei ban leit trei noh sha ri nongwei ban kham bit bad kumta kam don jingeh ei-ei ban pynsan-pynrangbah ia u khun jong ka, u Jowel bad ban ai ia u ka jingnang- ka jingstad kaba bha tam. Ka angnud ba u khun jong ka un long u briew uba bat ia ki kam badon kyrdan ba donburom ba ki briew baroh kin burom ia u. Ka ka la iohi ia ki Doktor kumno ki ioh ka burom bad ka spah. Kumta ka da kwah eh ba u khun jong ka, u Jowel ruh un long kum ma ki.

U Kpa u Jowel u la iap noh haba u Jowel u dang khynnah. Haba u dang im, u ju kwah ba u khun jongu un trei kam Engineer ynda u la san la rangbah namar u iohi ia ka jingkhlaiñ u khynnah ia ka jingkheiñ bad u pyrkhat ba dei ka kam Engineer kaba bha eh ba un bit un hiang bad ba un ioh pahuh pahai hadien habud. U iohi ia ki Engineer ha ki office PWD bad PHE ba ki pahuh pahai bad ki im khlem don jingkhuslai.

U Kñi jong u Jowel pat u dei u Ara uba im tang sha khlaw bad u kwah ia u Jowel ba un leit pule ha ka skul rep bad ba ynda u la dep, un ioh long Bidi-O. Lada u trei kum u Bid-O tang khyndiat snem ula longbriew bad ioh ban pyndeng ksiar deng rupa ia la ka lok ba u ieit bad buh ia ki khun ha ki skul Phareng bad phah on phah shaw ia ki da ka kali. Kane ka jingai jingmut jong u ka long ka jingpyrkhat jong kiba babun ha nongkyndong ba u Bidi-O u long u Sahep Sorkar uba heh duh namar u bat ia ka bor bad pla pisa ha ki nongkyndong. Lada kwah pisa rep ruh hap leit sha u, lada kwah symbai jhur, ka sboh, u sainar, ki syiar, ki sniang bad kiwei-kiwei ki jingri baroh hap leit sha u, Ki khynnah samla kiba kwah ia ki tiar tem-tiar put na ka bynta 'ki sengsamla jongki bad kiwei pat ki tiar ialehkai ki leit sha u. Lada ki lah lei-lei ban pyniadei bad u, ki ioh bun ki jingiarap na u.

U Jowel u la pyrkhat sani bha ia kitei ki jingai jingmut baroh hynrei u don la ki jong ki jingthmu. Um kwah bor kwah burom ne kwah spah, kwah ing paki dulan ne kwah kali jem. U kwah ban shakri bad ban iarap ia la ki para nongkyndong ba kin lait na ka jingduk, jingpang bad na ka jingsah-dum. Ki jingpyrkhat u Jowel kim da pher eh na kiba bun kiba rung sha ka kam saiñ pyrthei ha kaba sdang, hynrei bun na ki ki klet noh ia kiwei bad ki kynmaw tang ialade, ynda ki la iohbat ia ka kam, khamtam ynda la ioh shong bangla bad kali jem.

Kat shaba ki leit ynda synran da ki pulit, kumba leh ki dohlieh ha ka por ba ki bat ia ka bor synshar, namar ki tieng ia ki trai shnong dohiong. Toi, ynda la synshar ki dohiong ia ki para dohiong, balei ynda donkam pynbud pulit lada ym dei ba tieng na ka daw la jong hi.

LYNNONG 2

U Jowel, naduh u dang shongskul u long u samla uba peitngor bha ia kiei-kiei sawdong ia u bad uba don ka sap aiu re ban tip ia kiei-kiei kiba bun na ki khynnah samla, kim tip. Kane ka jingtip jongu ka ktik ia u man ki por ba u dei ban kren ne leh ei ei ban iarap ia la ki parabriew bad ia ka jaidbynriew. Um ju tieng ne lehraiñ ban pynpaw ia ka jingpyrshah jongu ia ka jingbamsap, ka jingban beiñ bad ia kiwei ki jingsniew kiba jyllei ha ka jylla.

Kiba bat eh ia ka jingmut jingpyrkhat jong u ki long kine :—

1. Ka jingpynduh ia ki jaka kiba itynnad ha khapsor bad ka jingpynshong shipai ha ki jaka kiba dei ban shong ki trai shnong ban rep ban riang ne ri jingri ne pyndonkam ia ki na ka bynta ka jingbit ki khun ka ri.

2. Ka jingpynduh ia ki khlaw ki btap bad ka jingpom pathar ia ki siej da ki shipai.

3. Ka jingpyniap kput bad pynduh jait ia ki sim ki doh, ki mrad khlaw bad ki dohkha.

4. Ka jingjyllei ki khyllah jaid bad ka jing nangwan kiew ki khar bang na shiliang pud bad kiwei pat ki riewlum kumjuh na ki jylla ki ba pher kiba marjan.

5. Ka jingai jaka ia ki nongkhaii nongwei ha Iewduh bad ka jingpynduh lad ia ki Khasi—ki kup shiliang, sem shiliang bad ia ki kyndoi jakpoh ha Iew.

6. Ka jingbiardor ki samla Khasi.

U Jowel u lyngngoh kumno ba u Lum Shyllong bad ki jaka markhap kiba ki Longshuwa jong ngi ki khot ki jaka shong ki Blei ha ka jingkhuid, jing jar-jar bad jingityngad, mynta pat la shah ban shong da ki khar shipai, kiba kam kum ka jaka lajong bad lada kwah ban leit ban wan kai pyngngad, kumba ju ialeh mynshuwa ruh ym ioh shuh. Donkam, hana, ban da pan jingbit na u shipai. U trai ri u hap pynrit ha u khar shipai—nongwei shisngi. Nangta ki jing Polo kiba ityngad ba ia ker pyllun bad ba la thung ki syntiew kiba ityngad bha ha kapor ba dang don ka jingiapynmareh ki kulai, la ai shong ia ki pulit nongwei bad larat lut ia ki jingker baroh sawdong ba la ker ityngad. Ka madan Rangmen, ka jaka kaba ityngad bha bad ba lah ban thung dieng, thung soh ne ri jingri,

mynta la sdang shong ki shipai. Ka Laimer, ka jaka badap da ki diengkseh kiba itynnad bad ba ai jingkoit jingkhiah da ka jingkhuid ka lyer, khamtam na ka bynta kito kiba don jingpang kiba eh, la shong ki shipai bad ki traishnong pat ki hap iaiaid khyrwiang jngai-jngai narud ki jaka ba shong u shipai ban leit sha la ki ing. Wat ki jaka khap Iewduh ba lah ban pyrfeng kali bad kham pynitynnad pynkylluid ia ka Sor ruh ki la dei noh ki jaka shong shipai. Ka madan ialehkai, ka kyrkit Laban ruh la knieh noh na ki traishnong ban pyndonkam ki shipai. Ki bapli ki nong Laban shano kin ioh madan shuh bad dei ra kane ba ka hiar ka kyrdan ka Laban ha ki jingialehkai phutbol.

U Jowel u pangnud ban iohi ia ka jing-pynduh ia ki khlaw da ka jing pynngat pathar ia ki dieng kiba ki kpa tymmen jongngi ki la lah ban sumar da ki pateng bynriew bad ia ki siej kumjuh. Wat la ha kine ki snem la don ka jingthungdieng da ki bor Sorkar jylla ban pynjyrngam pat sa shisien la ki lum ba la sah synglen kiba ha rud lynti hynrei ki diengbah diengsan ki iaid sor-sor ynda ki la kylla Sawdong ne lymbong lyngtang sha ri dkhar. Wat mynta ruh U Jowel u iohi ba ki dieng ki dang leit hi da ki spah k li sha ri Dkhar. Ki khlaw barben ka hima Nongkhlaw, Jirang bad kiwei-kiwei ki la jan duh. Ym don 'law kyntang, ym don 'law ksuid ne 'law adong shuh mynta. U shipai pat

katno u pom pynjot ia ki siej na ri Bhoi bad u kit da ki kali shipai katbamon haba u donkam siej.

U Jowel u iohi ruh ia ka jingpyniap kput ia ki skei, ki sier ki bthong, ki khlad bad ia ki syiar khlaw, ki sim ki doh da ki nongshongshnong kiba iabeh mrad ne siat syiar siat sier bareh shisnem khlem kheiñ wat ia ki por kha por pun bad por ri khun ki sim ki mrad. Nangta pat sa ka jingbom dohkha da ki dainamait ba ka Sorkar ka ai ban shna surok bad da ki dawai kiba aibih ia ki dohkha. U Jowel u tip ba la don ki Seng kiba ialeh ban khang ia ka jingbom bad jing pynduh ia ki dohkha, hynrei haba ki bor sorkar kim iarap, ym lah leh ei-ei. Ki briew kwah rbah ki shna syndon da ki Sem pynrung dohkha ne khang pynap da ki jar ha pung Umiam bad shohshun, tutia bad khariew katba mon ia ki wah.

Kum u samla, u Jowel u la iashimbynta ha ka jing ialeh ban beh la ki nongwei bar ri kiba la jyllei ha Shillong hynrei katba nang beh u i kumba nang bun pynban. U mih na Jaiaw bad Mawkhar ne Mawlai bad u shong pynheh ha Police Bazar, Pynthor, Umpling bad Laitumkhrah. U ioh ki jaka kiba bha eh bad ba shah khmat ha Iewduh bad khyndailad.

Ka Iewduh kaba la seng ki Syiem Khasi kiba don ki jingmut jingpyrkhat kiba khraw

bad ba jylliew ban pyniar ia ka jingiadie iathied ki para jait—ki kup shilliang ki sem shilliang hynrei ki Rangbah Khasi kiba pynlaid ia ka Iewduh, khlem salia, ki la shah syndon ia u khyllah jaid ym tang ba un die dukan hynrei ba un shong syndon hapoh iew ha ki armala ki laimala. U bapli u khasi shano un ioh jaka ha Iew? Shano shuh ka kñia ne shad Iewduh? U khyllah jaid u jam nalor ki jaka die madan ki trai shnong ban rung sha ki dukan la jong bad u theh da ka um jakhlia nalor.

Nalor kine baroh u Jowel u iohi sa ia ka jinghiardor ki samla khasi kiba im sa ka dih ka buaid. Haba ki leit HAI KING ki ia iaid pynkhapngiah surok haduh wat ki kali kim ioh iaid shuh. Ki khynnah kynthei ki ia bud lang bad pyntad dor ia la ka jong ka jaidbynriew.

Haba u pyrkhat pat shaphang ka jingitynnad ka Sor Shillong mynshuwa, kaba la nam wat u nong sepngi ruh kum ka Syiem ki jaka ri lum, u Jowel u pangnud ban iohi ba mynta la pynduh ia ka jingitynnad da ka jingbym suidniew ki nong synshar—ne nongpyniaid kam. La nang pynkhapngiah bad pynisih syndon ia ka khyndai lad, motphran, da kaba shah ban tei ki ing dukan ne ban shna syndon da ka jingkieng ha Motphran kum ka platphom Railway ban kah noh ia ka jingitynnad jingipyngngad u Motphran haba ka jingkieng kam ai jingmyntoi ei-ei

lait tang ka nam ba ki ong ka Foreign Market. U kynmaw ia ka jingitynnad ka Golflink, ka Pologround bad ki jaka ia mareh kulai. Ka Suna pani kaba long ka jaka kaba ki trai shnong bad ki nongwei ki bang eh ban leit kai ne ban bam ki lyer phuiwah kiba pyngad—ym don ba peit shuh bad ym don ba pyrkhat kumno ban pynbha pynitynnad biang ia ki. Ka jingitynnad ka Sor ka shu neh sa tang khyndiat hangne hangtai ia kaba u phareng uba long u nongwei u la pynitynnad iaka, katba ngi ki trai shnong ngi kwah ba ka jingitynnad kan duh noh. Hato u Khasi un pyrkhat ia kane? Wat ka jingkieng Mawlai kaba long ka Gateway jong ka Shilong ruh ka sah kumjuh shirta. U Jowel u pyrkhat ba lada lapyrkhat rangbah balei ym lah ban shna da ka Over Bridge kaba jrong bad kaba iar ka ban khun kum ka ryntieh bad ban shna ki jaka iaid briew baroh arliang, hadien ba la ker itynnad. Nangta kumno lada thung sa da ki Mawbynna kiba jrong ha khmat ka jingkieng ban pynï ia ka Culture u Khasi ha u baleit bawan. U pyrkhat ruh balei ba ym lah ban shna noh da ka Iew thymmai ia u khyllah jaid shawei bad pynkynriah noh ia u na Iewduh khnang ba ka Iewduh kan long kyrpang ka jong u Khasi, kumba la pynkyntang ki Syiem longkmie bad ban im ki kup shilliang ki sem shiliang.

Kumjuh ruh balei ba ia ka jingkieng Overbridge ha Motphran ym lah ban shna noh da ka kongkrit naduh Mawkhar haduh ka jaka ieng Bus Jowai—kaba iar bakylluid ba lah ban iaid

ki kali kiba rit bad ki jaka iaid briew baroh arliang.

U Jowel u la kut jingmut ba wat la ka kam jong u kan kham bun sha nongkyndong ban iarap la ki briew ha ka Konstitnensi jong u, un pyrshang, haba u iohlad ban iatrei lang bad ki paranongmihkhmat kiba ha ki Konstituensi ha sor ban ia kren ia kitei ki kam kiba donkam eh khnang ba ka sor Shillong bad ka jaid bynriew kan ioh pat ia ka burom ba la jah.

U Jowel u sngewtynnad ban iohsngew ia ka jingthmu ka sorkar ban shna ia ki jaka shong kai—iaidkai ban wan rah ia ki briew nabar ri ban wan jngoh shipor ia ka ri jongngi bad ban pynioh ka jingmyntoi ia ka jylla hynrei u sheptieng ioh kane kan wanrah pynban ia ki jingsniew bad pynjot ia ka longbriew manbriew ki samla ka ri. U pyrkhat ba ka ri Khasi ka la itynnad lypa bad dei tang ban pynsah pynneh bad ban nym pynduh ia kaba ladon lypa.

LYNNONG 3

Dang step, u Jowel u la mih na ing ban leit kai sha kawei ka shnong rit, ka Phodjaraiñ kaba don kumba shikyntien kwai ei-ei na ka shnong jong u. U la leit rung ha kawei ka ing kaba ha khmat eh, kham pajih khyndiat na ka

jaka ïaid paidbah. U la iohi ia uwei u tymmen ba u ïaleh ban kyrshan ïa kawei ka dong jong ka tnum kaba i kumba kan hap noh.

"Phi leh aiu parad ?" U la kylli.

"Mano ? Nga mut ban kyrshan ïa kane ka tnum phi." U jubab u tymmen.

"Wa ! ka leh long mo kumto ? Kane te la donkam da ki dieng sawdong ne diengtylli keiñ. Phin hap pynpra bad lied ia ka tnum khyndiat."

"Ka dei hep kaba phi ong, hynrei lada ktah khyndiat te ka ïng baroh kawei ka la khih bad la hap pyrkhat ban kyrshan na baroh ki dong."

U tymmen u sangeh "Te phi i ei kumto ?" u kylli.

"Wa i parad—nga u Jowel keiñ—u khun i kong Phermon. Ia i Pa te tharai phi ithuh—I Bah Son Manik, tangba i la khlad noh la khamslem."

"Wa ! pleng, ka sur bajem jong phi, hep, ka pynkynmaw ïa nga ïa i kpa jongphi, u paralok ba ïa ithuh bha ha ki por dang ïa samla."

"Te balei phim don ki diengtylli ne dieng-sawdong ei-ei mo Parad ?"

"Naei yn ïoh phi, hep ? phi ïohi hi i jaka jongnga ïba rit. Tang katne hi-ïne i trep bad i kper jhur khyndiat ban shu ïatrud ban nym thylli ka kpoh."

Wan mih i meirad na shyngkup bad ki jaiñ kiba lajot bad jaïng. I kyrshan da u diengduh ban jam bad i kiuh i ud artat.

"Mano ita ?"

"Manga meirad, u Jowel."

"Te phi wan leh alu shane, hep ?" (I ud artat).

"Nga shu iaid kai phi meirad ban peit ia ka shnong ka thaw kum u nongmihkhmat ba phi la iajied ha kane ka Elekshon. (U sangeh) "Balei phi pang ne meirad ?"

"Naduh ba nga ur ha kper, ngam lah iaid lah ieng shuh. Nga shu par tang ha ing te khun."

"Balei phim la ia don la ki khun ki kti meirad ?"

"Ngi don tang u ksiew uba dangrit-u ba pli u khunswet u leit khar prew bad thynram dieng ban iathang." la jubab u tymmen, bad u sdang han iathuh shaphang la ka ing.

"Phi i hep, nga don u khun uba nga la pynsan pynrangbah bad nga la mang bad kyrmen ba un sa long ka jingiarap ia ngi ynda ngi la ianoh ka rta hynrei pynban u la pynjynjar sat ia ka ing ka sem."

"Te u don shano mynta ?"

"U langop ha ka bam ka dih, u la die lut ia ki masi, ki blang bad u iakhalai. Ha kawei ka sngi iew u la shah pyniap. Imat u la iapan hi."

U tymmen um lait kren shuh bad u shu kynsuk sah. Ka tymmen ruh ka rung noh sha ïng.

U Jowel u la sngewsih ba u la pynkynmaw biang ïa ka jingjia kaba kthang kum kata bad u la pyrshang ban pyntngen ïa u tymmen bapli. Sa shiphang u tymmen u sdang ban ïathuh shuhshuh.

"Hadien kane te hep, ym judon ba rung ba mih shuh bad ngi ïasah tang baroh laingut khroi. Ka jingduk–jingkyrduh ruh ka nang ban. Ka lok jongu, hadïen shibnai ba um don shuh bad haba ym don ei-ei shuh sa tang ïne i trep bad ïne i jaka repjhur, ka la phet sha Sor bad ïehnoh ïa la u khun rit. Ym tip shuh shano ka don."

"Te, phi ïaim kumno parad?"

"Hep, kynrad, la shu ïatrud jubor ïa kane ka khyndew bad ladie noh ïa i khlaw iba ngi don. Ngi ïa ri noh da ki sniang bad ki syïar."

"Te ngam ïohi syiar ne sniang ei–ei du parad hangne?"

"Phi i hep, badien ba ka tymmen kam lah ïarap shuh ban leit wad jhur ban bsa sniang bad ym lah ïapeit shuh ïa ki syiar, lahap ïadie noh ïa kine ruh suki–suki. Mynta manga bad u ksiew shu ïa minot ïa ïne i kper katlah ei."

U Jowel u la sngewsynei palat ia kine ki tymmen bad u iohi ba lada ym kyrshan kloi ia ine i trep, in sa ngat bad ki lah ban ia mynsaw lada dei mynmiet myniong.

"Parad," u ong, "Lashai ngan sa phah ki ki dieng bad ngan sa pynwad ki nongtrei. Lehse ki samla nangne na shnong ruh ki lah ban wan iarap."

"Khublei hep, U Blei un kyrkhu iaphi. Kine ki siej na kper phi lah ban phah pom katba donkam bad u traw na khap kper uba nga shait sop ia ine i trep," ong u tymmen.

U Jowel u khublei ia u tymmen bad u phai ban leit noh hynrei ka jingsngewlem jong u ia ki ka la pynlong ia ki kjat jongu ban ym ai kam. U phai sha u tymmen—

"Parad, heh kine sanphew tyngka ba phin iathied khaw bad jingbam katba phi dang ia bunkam ban iakyrshan ia ine i trep."

"Khublei, hep. Toi ngam ju mlien ban shim pisa nangno-nangno, wat la ngi duk ruh. Hynrei haba nga iohi ia ka dur ba i sngur bad ka mynsiem ba khlur jong phi, ngam banse ban pdiang ia ki jinglehsbun lehisynei jong phi. To, hep, nang iaid shaphrang. U Blei un don ryngkat bad Un kyrkhu ia phi. Pleng dang don ki briew kiba hok kiba pyrkhat lem ia ki para briew ha kane ka pyrthei jynjar ba tang shipor."

LYNNONG 4

Katba u nangiaid ha lynti, u Jowel u pyrkhat sngewlem ia ka jingjynjar ha kane ka pyrthei sngi bad ki ktien u tymmen ki ban khia ha ki jingpyrkhat jong u.

U Jowel u leit rung pat ha ka ing u Bah Riket kaba don ka phyllaw kaba heh. Shuwa ba un poi ha shyngkup u iohsngew ia ka jingsawa ka tyngam kaba jur hapoh ing. U ieng shiphang bad u pyrkhat ban kylla dien noh hynrei hamar kata ka por i wan mih i lok u Bah Riket na kyrpong iba dangwan imat na kper bad ka khoh bad i ong ia u ban rung ha ing.

U Jowel u rung bad kata ka tyngam kaba jur ka jah kynsan jar.

"Are u Bah Jo ! Phi phohsniew ne ba beh ka lyer aiu ba phi poi shane ?" kylli kynsan u n Bah Riket.

"Em phi" ong u Jowel, "Nga da wan kai khnang kein̄. Ban da beh ka lyer te phi, u phlang um la dem mo shuwa ba ngan poi ?"

"Ew, kn nia bad phi te mo Bah Jowel."

"Nga iohsngew phim don ha shnong. Mynno phi wan ?" kylli u Bah Riket.

"Nga dang wan ha ka lah iewrit."

"Sngewlehraiñ phi Bah Jowel ba phi wan lap ha ka por ka bym dei kum kane."

"Balei ko, lada ym heh sa ka tyngam u kpa te phi tharai ka ïng ka shong shngaiñ hi? Toi, nga ruh nga la mut ban phai dien noh shuwa ioh nga pynwit la ka jingiakren shi ïng jongphi, tang ba lap noh i kong bad ym banse ban rung."

"Phim heh tyngam kumno phi bah Jowel? Peit seh katne ka kam—u Para u la wan kit dieng dang phyrngap bad u la pun um sha pynthor—une pat u khreh ban leit khwai doh pynban. Baroh kine ar lai sngi u ud ñiun."

"To phi, bah Riket, ka bha hi keiñ lada iohpor ba un leit pynpangad ialade u bapli ban ioh 'erlum 'erwah, ban jah ka pang khlieh pang reng."

"Em phi, um iohi ba ka bapli ka Kmie ka hap leit kit eit baroh shi step, sa ka shet ka tiew - ka sait ka khlieng? Ka leit khwai aiu phi man ka taiew. I mat u la ngat puri phi."

"U khun rangbah seh?"

"Hooid keiñ, u Rimet—u la samla te phi."

"Khot seh, shano u don? U bapli u la sdang samla te ban mai eh ia u ruh un sngew lehraiñ phi."

"Shano shuh phin i, tang shu rung ma·pbi, bak u la suh. U la depsong lypa ka ja shi dopwai bad ki tiar khwai. U ryngwiang u la buh lupa ha shakiar ing. U mut imat un sahmiet sha wah."

"Te balei u leh sa leh kumta? Lehse u don jingthmu ei-ei? Phi i ha ine i rta te u khynnah u don jingthmu ei ei. Ka dei ka por ki jingbyrshem ki lynti."

"U kwah leit Laban eh. Imat u iakyn·duh ki paralok ba iew bad u ong ba u kwah leit trei peon ha ki Office bad ioh leit khwai katba mon bad ynda kut bnai leit shim tulop beit—heh sa ka bam ka dih."

"U la pule aiu, ko?"

"U leit skul phadar bad u dang leit ia kaba phra. Nga ong ia u ba ngam lah bor shuh, ieh ngin ia pynheh noh ia ka rep ka riang, ka ri blang ri syiar, ri sniang."

"Phi la ai jingmut ia u kaba bha shisha. Ka kam shakri te, jaid ngi kiba la mad, ka long hi ka kam shakri. Im ruh ym im, iap ruh ym iap. Ban da bun sa ki khun ki ktí lei lei...te"

"Hooid keiñ Bah Jo. Nga la ong ia u ba un da ioh sa i lok thei bhabriew kjik-kjik ha Laban te saba in sam khmut kum ia uto u 'si bordi. Ha shnong la jong pat ka long ka

nongiarap ha ıug—ha lum bad ka nang ban burom ban pynbiang ia u. Nga la iohi te—ym ba nga shu kren."

"Phi ruh uba la nang pyrkhat phi Bah Riket. Nga ruh nga la iohi da la ki jong ki khmat ia ki katto-katne ki shynrang jongngi kiba la hap ha kane ka apot sepsngi."

"Phi tharai, Bah Jowel, un dang ia ioh leit khwai shuh, ne ioh hap ri khun pynban. Nangta sa ka sait jaiñ khun katba i nang leit khwai pynban i tnga bhabriew ?"

"Tharai lada pynioh noh ia u da ka kam hikai shane shajan te un dang ioh ban pynmyntoi shuh-shuh na ka rep ka riang mo ?", ong u Bah Jowel. "Sa phah keiñ ia u sha ıng mo Bah Riket. Ieh ngan iakren bad u bad ngin ia thaw lad keiñ. Hynrei te phi, lada bakla te u la shu jot ei, khamtam ynda u ıa kynduh ki paralok kiba nang ban pynshit bad ia im tang ha ka bam ka dih, ka khwai doh wah doh lum. Nangta shuh-shuh sa ka thoh tim bad shah shet ha u sanphewhynñiew."

"To Bah Jowel, ngan sa phah ia u sha ıng jongphi. Phin leit lano pat sha Shillong ?"

"Ngan dang sah hi ha shnong. Ynda long Durbar te nga la kiew. To Bah Riket ngan leıt shuwa. Kong, to ho."

" To Bah, sa ia pyni lem keiñ ia u Rimet, ngi ngeit un kohnguh iaphi, namar iangi ki kmie ki kpa bym shym ioh leit skul te ki khun ki kheiñ iangi ki bieit,' ban ktien sa ka lok u Riket.

LYNNONG 5

Dangstep ha ka sngi saitjaiñ, u Jowel u la khyllad ia ki tnad u dieng sohphoh kiba i khah kah eh bad kah dum ïa ka jingkhang ït shaphang Sepngi bad u la thait hi ïan. U shong pyngngad ha phyllaw. Ynda u lalah bamja, u mih na ïng ban leit rungkai sha ki ïng ki briew hapoh la ka Konstitwensi. Ka bneng ka ïtynnad bad shitsngi tang ba u don u 'lap boiksi bad ki khynnah ki ia risa "Shong kurim u khla bad u myrsiang – shong kurim u khla bad u myrsiang." U Jowel la sngew sammut bad sngewtynnad ïa kane ka jingiarisa ki khynnah nongkyndong katba ha sor pat kine ki rukom laphawar ba la buh ki riewtymmen kim don shuh.

Hamar ba u poi ha arlad bad u mut ban jam sha kawei ka lad ka ban leit sha ka shnong kaba u thrau ban leit, u mih kynsan u miaw iong bad u iaid pakhang lynti. U Jowel u iaid noh sha kawei pat ka lad namar ki tymmen ki ju ong ba ym ju bit ban iaid haba khanglynti u mrad iong ne u bseiñ ioh lap ka mynsaw mynsian ne kano kano ka jingjia kaba sniew.

U Jowel u la iohi ïa ki briew ba ki ia• khreh ban pynpoi um sha ki pynthor jongki bad ki iatih pyniar la ki hali. U la diaw ban iohi ia ki khlaw ba la pom pynjot bad ia ki lum kiba la sah synglen. Ki jaka kiba dap da ki 'iarkhlaw bad ki sim ki la kynjah. U

la kiew ia u thiep uba kham jrong bad poi sha ka shnong Mawjakor kaba d a p da ki mawlong mawteh suda. U la sangeh ha khmat ïng jong uwei u tymmen uba ju ithuh bha haba u dang don ha la shnong. U la sei ki siej tylli ba sieh pynkiang ha ka jingker ban rung sha phyllaw bad hadien ba u la rung hapoh, u la iaid beit beit sha i ïng phlang hajan jong u diengsohshur. Ka ïng ka i kynjah bha hynrei u ïohi ia ki syiar kiba ia puh jingbam hajan ka shyngoid ai jingbam sniang. U la rung ha shyngkup bad u la ïohi ba u thlong u khuid bha bad imat dang dep dung khaw. Nangta u ïohi sa ki mohkhiew, ka khoh, ki pdung, u star, ka 'nupbah bad ki trap jot. Ka jingkhang ban kiew na shyngkup kam don shuh u diengkhang. Kumta u Jowel u la pyrkhat ba ki iadon ha ïng bad u la pyrta. "Don briew ha ïng ?" Ym don ba jubab hynrei jar-jar. U .la peit na jingkhang bad ïohi ia u khiew halor ding bad ba ka ding ka meh. U ïohi na ka jingshai kaba wan na pongshai kumba don briew bathiah hajan ka rympei. U pyrta biang, "Don mano-mano ?" Ha ka sien kaba ar, kawei ka tymmen ka la jubab bad wan mih na iwei pat i kamra iba dum. Mar kumta la wan mih sa u tymmen na kper bad u phah shong ïa u Jowel ha u dieng sawdong uba don hajan nengpei ba la buh khnang ban ïa shong shi ïng. Ynda u Jowel u la shong, u ïohi uwei pat u briew uba kli ïalade hajan dpei bad thiah jaituh. Une u khie tu'ñ bad ïaid wur shabar ïng khlem kren ïano-ïano.

"I ei ito ?" la kylli u Jowel.

"Uto—u khun keiñ—U Lar. Nga don tang une uwei hi u khun," la jubab u tymmen.

"Balei um shait ne ?"

"Em phi, uba khlaiñ kum u masi kyrtong tang ba um ju trei kam bad iarap ei-ei ruh ha ing."

"Te balei kumta? Lehse u don jingshitom bad um kwah ban iathuh keiñ."

"Jingshitom ! (U sangeh) Hooid, u don jingshitom — ka pang dih."

"U khynnah uba dang mynno te kumno un leit dih haduh un da pynshitom ialade ?"

"Ym nang iakren shuh phi. Haka jingshisha um shym khynnah shuh te phi. U la shong kurim bad ioh uwei u khun."

"Te shano ki iadon?"

"U la pyniap ia ki baroh arngut."

"Phi kren bieit lei kumta? Ew, sang ho ban shu kren ramia eh tang namar ba u khun u dih."

"Bah Jowel, sngap ngan da iathuh iaphi. Hadien ba u la don la ka lok bad u ioh ka

lok ruh kaba da burom bad sumar bha ia u, u la shim kabu da kaba ieh ha ka bapli ban trei lut ia ki kam ïng bad ia ki kam kiba eh sha lum. Ka leit thoh dieng, leit kit um, ai um ia ki jingthung, ai jhur sniang bad khem dud. Nangta sa ka leit beh iew beh hat."

"Te ka lok te ka dei hi keiñ ban iarap ia u lok ia kita baroh. Ym dei phi?"

"Ap seh bah Jowel ngan da iathuh pyndep. Nga ioh ka khun nongshohnoh, ka lapmiet tang ka dih. U leit dih shah man la ki pata bad la sngewlehraiñ ba wan dait pisa ki briew."

"Te phim ju sneng ju kraw bad pyni iai pyni ia u?"

"La kren bad iai-kren iaipyni hynrei kumba sympat ia u kulai iap. Haba u pangad myn-sngi u sngap bad i kumba un kylla, hynrei tang poi ka miet u la jah. Phim tip nga la byndi baroh, bad sniang bad masi namar ym lah pyn-biang jingbam shuh ia ki bad ki la sdang rai-khoh. Nga buh tang ki masi khemdud. Shi-teng na ka pisa ba ioh la hap siew ia ka bai kiad jong u bad shiteng iatyngkai ban ia buh nongtrei ban iarap ha lyngkha. Wat la ita i pisa ruh u knieh lut bad u byrngem byrsit."

"Te balei phim iakren iasyllok bad u Rangbah shnong?"

"Sngew lehraiñ phi Bah Jowel. Katba dang lah ban sngap te shu ia sngap keiñ—yn mudui kumno ia la u khun. Toi u Rangbah shnong ruh uwan man ka por ban iakren ia pyni—hynrei u bapli katno eh un lah ban iai kren iaipyni?"

"Te hynne phi ong u la pyniap ia ka tnga ki khun, phi mut kumno?"

"Kata keiñ; kaba pli ka lok ka la sah sa tang ka shyieng bad ka snep. Ka bam kaba biang ruh ym ioh shuh. Katba don la ka bor, nga la ia trei minot lang ha kper-ka thung jhur-ka thung phan, phan karo, shriew hynrei ym lah bor shuh kum mynno-mynno bad katno eh yn iohthung. Ka lum ruh ka la shu sah shrah. U 'ba lum, u sohriew, u krai kiba ngi ju bam dap snem ym ioh shuh."

"Te u khun jongphi u sngap la ka sngap wat la poi hadua kane ka pud ruh?"

"Phi i, Bah Jowel, haba u sngew smat te u iarap khyndiat khynsoit ha kper hynrei ynda kala dih ka buaid kylla ia u te, u la bun ka shoh thait-shoh jaituh keiñ phi. Nangta ka lok jongu, kabapli, kum kata ka met tlot ba la trei shitom palat bad haba kam ioh shuh ia ki jingbam ki babha kiba tei ia ka met, ka la khlad noh ha kapor ba ka kha ia i khun bad i khyllung ruh khlem ioh bat. Ah! ka bapli, ka la bha hi ba kan leit

noh. Wat manga ruh nga la isynei palat la ka bapli. Te phi i, ym dei ba u pyniap ma u ia ki baroh arngut ?"

"Te ma, mynta phim iohi ia kano-kano ka jingkylla hadien ba u bapli u Lar u la dub noh ia ki baieit jongu baroh arngut?"

"Hooid, teng teng u iam pangnud ia la ki jingleh bad u la kham sangeh ka dih bad i kumba un ioh pang pynban. Hynrei imat hynnin u leit ioh ia i pisa shiphew tyngka ba buh ka tymmen ha almari ban leit thied khaw bad u leit dih. U wan ha ing bad u kyllon hangne khlem khie shuh haduh ynda wan maphi myntan."

"Te phi iaim kumno mynta ?"

"Para basan te shu ia bam da u phan u shriew-u 'hur lum 'hur wah ba leit kheit leit tih na lum keiñ. Ka dud te la ka jong ba iakhem na ka masi kaba dang iari dukhi dukhait. Ngi ruh sa katno eh phi bah yn iaim ha kane ka pyrthei shong byndi ?"

"Peit ma, ieh ngan sa wan biang hadien shisngi arsngi, lehse ngan ioh iakren bad u bad nga lah ban thaw lad thaw lynti ba un kylla kabamut bad ba phin iaim suk baroh shi ing. Ngan leit noh shwa mynta. Nga sngewlem iaphi baroh arngut. Heh kine sanphew tyngka ba nga ai jingiarap sngewbha bad leit thied khaw thied jingbam khyndiat."

"Khublei Bah Jowel. U Blei Un nang kyrkhu kyrhai iaphi. Sngewbha sa da wan khnang keiñ bad sa thaw lad thaw lynti hi maphi ia u khun. Nga ngeit un kohnguh ia phi. Nga la sngewburom sngew kitram eh iaphi khublei.

LYNNONG 6

U Lar u wan ynda la sdang dum bad u shong syaid ding ha nengpei.

"Lar, me wan shano ?"

"Nga wan sha kper bad pyniang ia ka rynsan ri. Phi i u ri u la sdang soh bad ka rynsan i kumba kan sa kyllon"

"Khun, i Bah Jowel i nang wan khnang ban wan peit ia ngi," ong ka kmie, "hynrei phi pat tang kren ruh phim kren ia i."

"U Bah Jowel. Phi te kine kiba la iableit palat. Um wan te haba u la jop ula long u member ha Durbar thaw aiñ—bad sa tang katno u la khia ka pla. U wan leh aiu hangne?"

"Lar, me kren kumno kumta ?"

"Em, phi i pa, katno sien ki nongmihkhmat jongngi ki wan bau kular ki jingiarap kiba bun

ia ka shnong jong ngi, hynrei hangno kata ka jingiarap? ki wan tang ka ktien. Phin sngap ia ki? Nga-te ba kan iawan eh ngan kynshu da u ksew."

"U Bah Jowel katba nga peit bha, um long kumta. U wan ban tip lut ia ka ing ka sem, ka ioh ka duh bad u sngap dngong ia ki jingeh ba nga iathuh ia u."

"Phi iathuh lut seh ha u ia kiei-kiei baroh. Imat phi lathad ianga—khamtam haba ngam don hajan. Ka iawan tang ban ioh lorni. Sa peit seh lada u wan biang."

"Peit, Lar, u Bah Jowel un sa wan biang. Nga iohi ia ki jingmut babha jong u. U kwah ban iakynduh ia phi bad ban pyrshang ban plie lad plie lynti kumno ba ngin ioh jingiarap."

"Nga hi ngam shaniah ia ki te ki briew. To ia shaniah ia i hi mapni."

"Lar, peit kine sanphew tyngka u sei na la ka pla ba ngin leit thied khaw, Me tharai u dei u riewkai? Lane men kwah noh ia kine ki pisa ba ai jingiarap u Bah Jowel ba men leit dih biang?"

U Lar u pyndem ñiuhmat bad u sdang ban khñi iam.

"Pa," u ong "map ianga ba nga la ñiewbeiñ ia phi bad ia imei baieit. Ngan kylla noh myn-ta bad ngan sa iakren bad I Bah Jowel lada i lah ban ai kam ianga."

U Kpa u jem jai bad u sngew ba u long u briew uba sngewbha tam haba u iohi ia u khun ba u la kylla kaba mut. U kren halade bad u ainguh ia U Trai Nongbuh Nongthaw ba U la iohsngew ia ki jingduwai jong u bad u kren halade, "U Blei uba stad. U plie ka lynti lada ngi iaid beit iaid hok. Ai ba ngin kyrmen ia kiei kiei kiba bha na Me bad ngin wad ia Me barobor."

U phai sha u Lar bad u ong, "Khun baieit nga ngeit U Blei U iohi ia ka dohnud babha jong phi bad u phah ka jingiarap ha kapor ka ba-biang. Klet noh ia kaba la jia baroh bad to ngin iasdang thymmai ba ka ing kan long kaba suk bad ba i Mei bad i Pa jongphi kin ioh rieh tngen ha ki ksangkti bakhlaiñ jong phi u khun rangbah, u khun baicit eh jongngi."

LYNNONG 7

Hadien ba u Jowel u la mih na ing u Kpa u Lar, u la leit kai ha ing u Bah Dwer. U Bah Dwer u ia shongkai iadihduma ha phyllaw bad ki paralok. U iohi ia u Jowel ba u plie ia ka phalor siej bad u wan sha ki.

"Ani, phylla soi aiu kumno ba phi wan poi shaduh shane marwei?. Toi la dei ban da wan rah nongsynran ne nongpynrah diengduh -rah shatri kein baba la long heh."

"Balei bah Dwer, phi te uba la nang siat phaishi bha phi. Tip haduh katno phi lah ban pynkylla ia ka jinglong jong u briew na kaba u ju long?"

"Wa, u bah Jowel, phi ong pynkylla? Imat phi khein ia ngi ki Ulu ki Pathor ne ki bieit mo tang ba ngim shym shong skul. Wat shaduh shane ruh ngi ia ioh hi ki khubor ia ka jing ia kylla rong bad jing iakylla khlieh kylla tdong ne iaryngkang diengkper ki rangbah nongialam jongngi ha ki kam saiñ pyrthei. Ka lapoi haduh kata ka kyrdan iathied kulai ban iaioh ka majoriti ka seng. Te balei phin leit sngew baba nga shu kren phalang ia ka jinglong kiba bun ki rangbah nongialam jongngi ha kine ki por?"

U Bah Jowel u rkhie bad u iakynjut kti bad kitei ki rangbah kiba ia don lang hangta.

"Te phi iakren-iakhana aiu hangne?"

"Ngi shane te Bah," ong uwei na ki, "yn iakren aiu palat na ka rep ka riang."

"To, to labteng seh, lehse phin ailad ianga ruh ban iashim bynta lem," ong u Jowel.

"Phi i Bah Jo," ong u Bah Dwer "Kaei kaba la pynjynjar jingmut eh iangi ki rangbah ka long ka jingbymlah ban ioh jingiarap na ka Blok ha ka por kaba biang bad haba ioh ruh da syllang lada kheiñ ia ka lut por lut sngi bad ka bai kali baleit bawan."

"Nga iahap bad ka jingkren u Bah Dwer." ong uwei na kita kiba iashong, "ym tang ba lut sngi lut ia, lut bailynti hynrei ynda ioh ia i jingiarap i barit ladei ban da pynlut pat na ita iba ioh ban pynsngewbha ia ki nongai, la kumba ki ai na la ka pla."

"Phi ong bym ioh jingiarap biang por, phi mut kumno?" la kylli u Bah Jowel.

"Phi i Bah Jo, ka jia man ka por ba haba pan sboh, ngi ki nongrep ngi ioh ynda la sei u jingthung bad lada ap shitom pat la snew ka iep bym iabiang por biang samoi shuh."

"Ha utai u snem ngan iathuh iaphi" ong sa uwei pat, "nga pan sainar ban ker ia ka kper ban iada ia u phul kubi, kajor, bit, sohlakum bad muii na ka jingwan pynjot ki masi, ki blang bad nga ioh ia u sainar ynda labam lut ki mrad ia ki jingthung. Kumta shisnem la shu duh ei bad lano yn khyllie pat ia ka jingduh. Bua kito ki barep shisha, kim ioh jingiarap hynrei ioh pynban kiba rep malu mala ne ki bym dei ki nongrep."

"Ngam tharai phi kan long haduh katta Ki don em ki Komiti kiba iadei bad ki kam Block?" la kylli u Jowel.

"Tharai ki don em bad sngewmat kiba nang ba tip suda bad kiba kwah ia ka jingiarap ki nongrep palat ia kaba ki lah ban iarap ia u nongrep. Bun sien, kumba nga la ong, kham ioh jingiarap u bym rep ban ia uba rep. Nga te nga la lyngngoh. Hato khambba kaba ai jingiarap ia uba shu kwah ban pyrshang ban rep ne lah kaba ai ia u nongrep uba la ju rep bad uba da tip kumno un rep, ha kano ka jaka un rep bad ia uno u jaid jingthung un rep?"

"Ngam da shai bha, bah, phi mut kumno kumta?"

"Ngan pynshai manga bah Jowel" ong u Bah Dwer.

"Ha kawei ka shnong ki iathuh ba ki nongtrei Block ki la pynbor ia ka shnong ban iapan kran. Kumta ki la pynthoh hi ma ki ia ki dorkhas pan kran bad la phah soi ia baroh ban ioh sanspah tyngka uwei-uwei. Ha kata ka por te uba rep suda ha shnong. Tang hapdeng shitaiew la wan sam ia ka pisa, tangba, ki ong hana ym shym laioh ia kata ka sanspah. Ia u bym mut ban rep te ka biang hi bynrei ia kito kiba kwah jingiarap ban ioh rep khambha te ka long ka jingshah shukor, ym dei?"

"Te kumno ki ïa my jur hi ban shim?" la kylli u Bah Jowel.

"Phi ï, Bah Jowel, kiba bun kito kiba ïa pan kran kim mut ban pyndonkam ïa ka pisa ha ka rep namar ï pisa iba ki ïoh ruh i long iba rit. Ki shim katba ki ïoh ban thied ei ïa kiwei pat ki jingdonkam ha ïng. Kito kiba mut beit ban pyndonkam ha ka rep ruh ki hap ïashim katba ïoh ei. Kin leit ïa njor shaei ki nongkyndong ki ba ph?"

"Ngam tharaï phi ba kan long kumta bad ki brïew sorkar kin nym long kiba khlem raiñ haduh katta. Lehse ka long pynban tang ban shu pynjah burom ïa ka Blok bad ki nongtrei jongka, da kito ki bym ioh ïa ki jingkwah myntoi shimet jong ki. Kiwei pat, hynne phi ïa ong ba phi la lut por lut sngi ban ïa leït wad jingïarap na Blok bad mynta pat phi ong ba ki nongrep ki ïa ioh jingiarap ha shnong hi tang shitaiew," ong u Bah Jowel.

"Nga ruh phi bah, ngam sngew lah ngeït keiñ," ong uwei pat uba ïa don hangta, "tangba, sngowmat kat ka jingïathuh, ka dei ka por ba kut ka snem ai jingkhein bad ka Blok ka dei ban pynï ba ka la ïarap pisa ïa ki nongrep. Kumta, tang ban pynï ïa ka jingtrei hok ka Blok la shu sam pïsa katba kynduh."

"Ban iakren ia ka Blok te ym lah iakut shuh phi. Kumba ong u paralok jongnga ba man ka snem u leit pan jingiarap na Blok ba un shna pung ri dohkha bad man ka snem ki wan ki nongtrei ka Blok ban peit ia ka jaka ban shna pung hynrei um ioh jingiarap ei-ei haduh mynta. U ruh um ju pyrkhat shuh ban shna pung dohkha shuh. La kumba blok noh ia ka jingangnud jong u da ka Blok," la ong uwei pat.

"Phi kren shaphang ka pung dohkha, kpa ka Ri ?" la kem ktien biang u Bah Dwer u da rkhie iap-ang artat. Kane ka pynkynmaw ia nga ia kawei ka khana, tangba ngan sa iathuh pat."

" Iathuh iathuh seh bah Dwer, ka khana aiu kaba phin da rkhie haduh larit ki khmat kum u dkhan ?"

"Wat sngew ei-ei ho Bah Jowel, ngan iathuh, tip ka long kaba shisha na ba shu iathaw u briew. Phi i, ki ong ba haba uwei u Bidi-O u shimti ia kawei ka Blok, u ioh na ka kot ki sla ka Blok ba ka don ka pung dohkha kaba heh bad ba la pynlut haduh sanphew hajar tyngka ban shna ia ka. Namar u long u basmat bha ia ka khwai dohkha, u la kwah ban leit peit ia kane ka pung. Pynban u shem ba ym don kum kata ka pung ha kata ka Blok. U pyrkhat ba lada ai ka jingthoh sha kiba halor lehse u para Bidi-O un shah trei. Hadien

ba u la pyrkhat sani bha, kat kum ki rukom pyrkhat ki Bidi-O, u thoh sha kiba halor ban pyndam noh ia kane ka pung namar ka la jakhlia bad ka lah ban ktah ia ka jingkoit jingkhiah ki briew kiba lah ban ioh ka khieshoh na ka jingshong ki skaiñ khieshoh babun jaid. U thoh ba ka pung ka don artat hajan ka skul bad ki khynnah ki lah ban mynsaw. U ai jingmut ban pyndam noh ia kane ka pung bad hadien ba la pynmadan ia ka jaka, lah ban pynlong ka jaka ialehbol ki khynnah skul. Ka jinglut ban pyndam ia kane ka pung kan long shiphew hajar tyngka. Kiba halor ki la sngewdei ia kane ka jingai jingmut bad la aibor ia u ban leh ia kaba donkam. Phi i ka khlieh Blok.?"

U Bah Jowel um lah kan shuh bad KAK u rkhie iap-ang bad khie ong artad, "Ew, ka khana jong phi te mo Bah Dwer? Tangba ka jingleh bha ia u para marjan ka wan rah ia ka jingkyrkhu, mo?"

"Te phi, shiphew hajar kam dei ka jingkyrkhu kaba dang rit. Ka la klai hei", ong u kpa ka Ri.

"Bah Dwer bad ki para lok baroh", ong u Bah Jowel, "phin iaishah bad nga ba ngan da wad jingtip bha shaphang ki jingtrei jong ka Blok kumba phi la i-pyni bad phin sngewbha ban iatrei lang bad nga bad iarap ban ia ai jingmut ruh ia ka Blok, khlem da riej ban kren ia ka jingshisha kumta ba ki jingthmu

kiba bha jong ka sorkar ban iarap ia ki nongrep kan long kaba da myntoi shisha iaphi ki nongrep. Ngim dei ban shu kynnoh eh ia ki nongtrei ne kiba heh jong ka Blok namar ka sorkar ka la jied ia ki briew kiba bit eh ha kane ka kam. Ki ruh ki don bun ki jingeh kiba pynlong ia ki ban nym lah ban pynbiang ia ki jingdawa ki nongrep wat lada ki kwah eh ban iarap ia ki."

"Yn leit kynnoh lei ia ki Bah Jowel lymda ki nongrep ki la iashem hi da lade ia kine ki jingbymiaid beit jong ka Blok. Mynta u bapli u nongrep lada u ong ba un leit pan jingiarap na Blok un nym sngap shuh iaphi. Lehse phin sa shem hi dalade ia kine ki jingeh jongngi. Nga shu sheptieng ioh phi ruh phi shu jah noh bad wan mih pat sha ngi hadien san snem kumba leh ki nongmihkhmat jongngi kiba mynshuwa," ong uwei na ki.

"Lehse phi tip, Bah Jowel ia kawei ka biria dei por kaba iadei bha ia katei ka jingong u para lok hangne," ong u Bah Dwer, u da sammut artat." Uwei u nongmihkhmat u leit ban kanbas elekshon sha kawei ka snnong kaba hapoh ka konstituensi jongu. Hamar ba u poi ha phyllaw. u trai ing u bom ia u ksew jong u haduh uta u ksew u la rwai solo, kumba ong i babu Soso. Uta u nongmihkhmat u la kylli ia u trai ing balei ba u shoh sat kattakatta ia u bapli u ksew. U trai ing u ong—Phi i Bah, la san snem um ju wan ing bad nga

la thait ka leit wad ia u. U wan mih mynta ka sngi. Mynta ngan ai ka jingsneng kaba biang bha ia u."

Shait, ki iarkhie lang baroh bad ki iapynkut noh artat ia ki jingiakren kiba kordor bad la u nongmihkhmat jongki, u Bah Jowel.

LYNNONG 8

U Jowel u la sngewkhia bha ia ki jingkren kiba u la ioh ha ing jong u Bah Dwer. U ngeit ba kaba ong ki paitbah, lada kam dei lut rub, laiphew na ka shispah ka dei.

Ha lynti u iohi arngut ki kynthei ba ki iabah ia kawei ka tnad dieng kaba heh bad jrong. Ka kynthei kaba kham samla bad kaba phong ka sopti lboit kti, ka jaiñkyrshah nailon bad ki sliper ka bah ia ka dieng na ka trai bad ka iaid na khmat bad kawei pat ka kynthei kaba la i tymmen bha bad ki jaiñ kiba la jot bad jakhlia, kaba phong ki kanbas saw ba la i kumba la shrut lut ka khnai, ka bah ia ka dieng na kliar, nadien. Ka kynthei kaba dang kham i samla kam shym i shitom bad ka i suk bad i sting hynrei kaba pli ka tymmen ka la i shitom bha. Imat ka dieng kam shong shuh ha ka tyrpeng hynrei ka la shong ha u budlum namar ka iaid dem ba ka la kdor u

syngkai. Ka kynthei kaba dang samla ka la kren bitar ba ka tymmem kam lah iaid stet, ka tim ia ka kum ia ka shakri.

U Jowel u la bud ia ki nadien, kham na pajih bad baba kine baroh arngut bad kata ka dieng ki iarung ha kawei ka ing, kham pajih na lynti Bah, u Jowel ruh u la leit lang bad ki. Ynda poi ha phyllaw, katei ka kynthei kaba kham samla ka la pynhap kynsan ia ka dieng bad ka tymmen ka la kyllon ba kam pat lap pynhap. Hadien kata, katei ka kynthei ba kham samla ka la kren da ki ktien eh rang bad phet sha ing.

Mar iapoi u Jowel ha phyllaw, u la iohi ia U Bah No ba u thaiñ rùh hajan ka sem buh dieng.

"Kumno Bah No ?" U la kylli kyrsan.

"Wa ! U Bah Jowel ne ? " Te phi wan poi kumno shane ? "

"Nga la poi dangstep ha kane ka shnong jongphi bad nga la rung bun ki ing. Nga dang shu mih na ing u Bah Dwer bad nga bud ia kine ki kynthei kiba ia bah dieng bad nga rung syndon ban ioh iakren iakhana bad phi shipor."

"Ine te i Mei keiñ, tharai phi kynmaw bad ito iwei pat te i lok jongnga."

"Oh : phi ong kumta ?" la ong u Jowel, "Nga la i synei palat phi ia i mei ba i kyrshan ia kato

ka dieng bad i kumba in kyllon i bapli. Nga la mut ban iarap tangba ki iarung noh bangne."

"Hooid keiñ, nga la ong ia i ba in nym leh shitom eh hynrei im ju sngap."

Ka kmie ka phai bad rung noh ha ing namar kam kwah sngap ia ki ktien thiang u khun jongka uba pyntrei ia ka kum ka mraw ban pynsuk katba lah ia la ka lok.

"Te phi thaiñ minot aiu ko katne-katne?"

"Nga pynthaiñ ine i ruh tong sher phi ia i mon ba i la dait eh ban ia leit tong sher bad ki paralok lashai."

"Phi ong, i mon ?"

"I lok jong nga keiñ, ito myntan. To da rung seh Bah Jowel, kito ki ia don ha ing. Nga ruh ngan sa wan ngan da pyndep ine kyndiat, bad lum ia ki tiar."

U Jowel u rung ha ing bad u iohi ia i kmie u Bah No ba i pyrsad ding pho shi pho bad lur artad ia ki tyllaw. U iohi ia ka lok u No pat ba ka sait kjat bad kyrshut khongdongjat ha u maw ha shakiar ing. Katba u dang iakren bad i kmie u No, ka lok u No ka la pyrta ia i tymmen nabar ba in leit ai um shuh ia ka bad i bapli, ro ro i hap rah um ha ka borti ban leit ai sha ka.

U Jowel u la i pangnud ia kane ka jingleh ñiewbeiñ ka pyrsa kurim ia ka klaw kurim. U la pyrkhat ban mih bad leit noh hynrei wan rung noh u Bah No bad ki sdang ban iathuh khana.

Sa shiphang ka wan sa ka lok jong u bad ka bat ia ka ruh sher ba thaiñ u Bah No.

'Balei kumne? mem pat thaiñ dep seh? Me phah rah dieng ianga bad kane ka tymmen bad me kular ban pyndep ia ka ruh hynrei dang katne? Kumno ngan leit tong sher lashai bad ki paralok?"

"Ngan sa thaiñ pyndep shibit mynmiet seh-to buh shuwa hangto bad iasong noh da u kwai."

"Men thaiñ pyndep lashibit? Ngam tharai namar sa shipor kin sa wan pynwit biang sa kiwei pat ki paralok jongme."

Ka bret ia ka ruh ha madan bad ka mih noh shabar da ka jingdom.

Baroh arngut—U Bah No bad ka kmie ki la sngewlehraiñ ka bym don pyrthei shuh. Ki la shu pyrshang ban ia pur khana noh shane-statai.

I bapli i kmie u Bah No i iasong kwai ia u Bah Jowel bad i shu kyrngah ka khlieh. I tyrwa sha hynrei u Jowel u iathuh ia ki ba u dang

shu lah dih na ïng u Bah Dwer. Hadien shipor u sa mih ban ieit noh sha la shnong namar la noh phai sngi, u da pyrkhat kumno ba ka pyrsa kurim kan nud ban leh kumto ïa ka kiaw kurim ? Baroh shikatta u nang pyrkhat ba ka akor Khasi ka la hiar tang ha Sor hynrei pleng sha nongkyndong ruh kumjuh. Ula puson hala de ïa ka jingbiardor ka akor Khasi haba ha ki por ki Kmie ki kpa tymmen ka la ioh ka jingiaroh wat na kiwei pat ki jaid bynriew.

LYNNONG 9

Hadien ba u Jowel u la wan biang na Shillong, u la pynbeit prokram ban leit peit shnong biang. Ha kawei ka step u la mih ban leit sha Laitmawlieh, kaba hajan ar lad, kumba arkyntien kwai ei-ei na shnong jong u. U la leit beit-beit sha ïng jong u Bah Neron uba u ïa shnong skul lang dang ïa khynnah ha shnong. U leit lap hamar ba ki dang ialum khrui ia u pdung phan karo bad shriew rit ba kin iabam jingbam sngi.

"Ani ka Bok jongnga te mo ! shano u Bah Heron ?" U la kylli.

"U Bah Jowel ! Ka lyer kyllang aiu kaba wan pynhap iaphi shane?" U Heron u ieng joit na ba shong.

"Naduh shnong la wan sub ka jingiwbih une u phan u shriew jong phi te, hap wan keiñ. Nga la poi biang por bha ha ka bam. Ha kato ba nga wan shisien ruh nga kynmaw ba ia bam phan pyut bad kato ka 'tungtap kaba la sat paiat. Tangba katno ka jingbang."

"To kham iashong lang bah. Ai kato ka mula haugne. Shong shong Bah Jo, sngewtynnad kata ka jingwan poi jongphi bad hamar ban iakhreh bam," ong u Bah Heron. "Shim seh, bam la ka bam, ha ing nongrep jongngi te ngin ioh tam aiu ban tyrwa iaphi. La phi rit ne phi heh ruh haba la ia long paralok to ngin ia sngewlehraiñ aiu shuh bad wat leit thew eh keiñ Bah Jo ia ngi ki nongrep, lada kum ia nakla ka ktien ka thylliej hynrei haba ka dohnud pat ka khuid."

"Ban da ngam sngew shuh ialade kum u trai shnong kine ki thaiñ, phi tharai ngan dang wan shnong shuh hadien ba nga la jah leit shongskul sha Sor la katta ki snem? Phi tip hi mynta lel-lei haba nga la shimti ia kane ka kam nongmihkhmat, nga la dei ban iatrei lang bad phi baroh khnang ban ia pynbha pynroi ia ka rep ka riang bad ban ia pyrshang lang katba ialah ban pynioh ia ka koit ka khiah bad ia ka suk ka saiñ ki nongkyndong."

"Kata kaba ngi ki paitbah ngi khmih lynti bad ngi da sngewieit sngewburom iaphi."

Hadien ba ki la ia bam phan bam shriew ha ban da kdang bad la iathuh khana biria, ki khun u Bah Heron bad ka kmie ki ia ieng ban ialeit sha lum ban ia pyndep ia ki kam kiba dang sah ha lum.

"Sa wan biang ho Bah Jowel. Ngi te ngi hap ialeit pyndep ia ki kam kiba sah sha lum. Nang iashongkai bad i kpa," ong ka lok u Bah Heron.

"Ngan wan kein tangba sa shet biang da u phan pyut bad tylliat tungtap kaba sat bha bad u jamyrdoh bad sa buh bad u jyllang de," ong u Jowel.

U Bah Heron u thang ia u tangduma bad u ialam ia u Jowel sha phyllaw ban iathuh khana sa para rangbah namar ha ing ka shit lhop eh.

"Bah Heron, kumno ka rep ka riang ka long mynta ka snem?"

"Ka bit hi phi bah Jowel, tangba ym thikna shuh namar la ioh dier eh u slap. Shim, tan shuwa maphi seh Bah Jowel, nga ioh u 'ma shillong uba jem sngewtynnad bha."

"Tip phi, imat la kylla ka pyrthei. Haba donkam slap ym ioh bad haba dei ban rang pat, u ther.",

" Ngi ki nongrep te shu ia ud phi namar ba ia beh ia u bnai thung bnai tep. Nangta sa u bnai tih, lum bad bnai ot."

" Te phi dang iarep 'balum hi mynta shathie shajuh - sha ktieh ? "

"Hooid kein Ngi la iathied sa kawei pat ka pynthor sha Umjarain mynta la arsnem kaba leit haduh 20 (arphew) byrni u 'ba symbai."

"Ki masi pat katno tylli phi don ?"

"Kito shihar kiba ju don bad sa shihar ba nga dang shu thied, nangta sa ki 'si khem dud artylli bad ki sniang. Mynta ki sniang ki don sa tang phra tylli kiba la sdang lud ba la iadie noh santylli ha kine ki sngi."

"Kata te, phi la trei rad bah bha phi Bah Heron."

"La shu iatrei shitom lang baroh shitymmen bad ki nongtrei. Phi tip hi uto u khun heh u don sha Shillong—u pule ha Don Bosco ha ka klas kaba phra bad ka Thei pat—ka la pule ia kaba lai ha shnong."

"Phi mut ka Jaimon ? Ym lap ba iohsngew mo ia ki por ba ki her. ?"

"Hooid kein peit sa uto uba rit u la dap sawsnem mynta. Lada ym ia trei shitom haba dang iakhlain te la bam khyndew ki khun. Ym

dei ?" ong u Bah Heron "Phi pat kumno Bah Jowel ? Balei phim pyrkhat ban wad nongiarap noh ? Toi ka por ka la jan dier te phi."

"Kaba dei Bah Heron kaba phi ong hynrei bym pat iathoh shyieng krung badno—badno te phin leh kumno ?"

"Tip seh shatei sha Sor ba bun ki thapbalieh ba bunrong ruh-balei phim kem la ka kem kano kano kaba phi imon itynnad ?"

"Ka shongkha shongman te phi Bah Heron, jaid ngi kiba dang ia bat niam, ka donkam ban da iaid kumba dei rukom, ym dei ? Ban da tip u knï u ing, ban da iateh u saiiong u saisaw, ban da ia pynjaw u klong u skaw. Ym dei ?"

"Ka dei eh kata kaba phi ong bad donbok keiñ Bah Jo ba dang don ki samla rangbah ki ba sngewthuh kum maphi. Toi, dei ban da riew u sniang u keh ban shong shit ka shnong ka thaw, ho Bah Jo."

"Nga tharai ngan ieng noh shuwa phi Bah Heron, ngan leit rung sa ha ïng u Bah Khre khyndiat. Tip u ïalong kumno, mo ?"

"Phi leit kylli ianga, ngan leit tip hi ?".

"Wa i Bah Heron, kumno phim tip ia u paramarjan ba ia shong khappud ?"

"Ka Paramarjan ka kmie, phi, ka 'riewkhlemakor. Ngim ju ia leit iawan shuh la kham slem te Bah Jowel."

"Balei ?

"Phi î, Bah Jowel, ban iathuh rub la sngew salia. U briew aiu phi u ba byrngem byrsit ia khynnah, u khun jonganga haba u wan shuti ba u leit khajoh ia u sohphoh jongu uba noh ki tnad ba don soh sha kper jongnga. U khynnah te phi ha u khynnah, ym dei ? U ikwah keiñ bad u kheit soh uwei ar ban bam hynrei u tim pynban ianga ha ban da hiang Nga ngam don ba ïng. U iathuh u khun ba u beh ban shoh ia u. Ba ngan da don te la iakynduh para khun shynrang ka Mei."

"Balei un leit leh kumta mo ? U la dei ban shu mai ia u kum u khynnah lane iathuh haoh."

"Pai tip ha kawei ka sngi u leh kumno ? Ka riewkai ka pom lut ia ki siej na ka jongnga baroh kiba noh sha kper jongka bad ka pynpur jhur jai. Ngim shym ong ei-ei namar lehse u para marjan u donkam siej Toi u la dei ban da kynjoh ktien ia nga ym dei Bah Jo ? Kumta ha kawei ka sngi ba um don ha ïng, nga rah da ka wait lyngngun, nga mait lut khait ia ki tnad u dieng sohphoh jongu kiba noh sha kper jong nga bad nga phanang bad dieng bad soh sha kper jongu. Ynda u wan mynmiet u byrngem

bad kumta baduh la iakhih baroh shi shnong bad ym lah pynjem."

'Nga tharai ka bha ba iakren ia suk phi bah Heron, khamtam u dei u para marjan, hynrei phin ialong kumne te kumno ki longdien jongphi baroh arrgut kin ia im ia sngewbha paramarjan, iadon lem ha ka shitom ne ka sngewbha."

"Nga la mut ban pynsangeh syndon ia ka um kaba iaid na pynthor jongnga sha pynthor jong u. Ka leh jop eh."

"Em, Bah Heron, ieh ngan sa kren manga ia i bad ngin sa iasuk ryngkat bad u Rangbah shnong. Kaba la dep la dep namar baroh ki mih ha ka por ka jingbitar. To Bah Heron ngan iaid shuwa mo? Ieh ngan sa wan mih. Phi ruh phi la dei ban leit peit ia la ki jingtrei. Sa ai khublei ia i kong.

LYNNONG 10

U Jowel u rung ha phyllaw u Bah Khre bad ka ing ka i kynjah bha ; u iohsngew tang ia ka jingkynktok ka Syiar kaba dang lah kha pylleng bad ia ka jingting kur-kur ka kynthei sha dien ing. U ieng shiphang bad u tied jingkhang. Wan mih u Bah Khre uba i kumba u dang shu khie na jingthiah.

"Wa i Bah Jowel ! Phi wan shane seh?"

"Hooid keiñ Bah Khre, nga wan ïaid shnong noh phi ban ia kynduh ïa ki para rangbah ban ïatrei ïa ki kam shnong katba nga lah ei, ban ïarap ïa ki shnong ban pynioh ïa ki jingdonkam ba donkam eh jong ki. Balei Bah Khre, phim shait ne kumne?"

"Ngam shait balei phi Bah Jowel? Nga dem kai tang shu lah bam ja step hynrei shu lah ka khmat jai. Imat bym dap thiah hynne mynmied phi."

"Te balei phi ïa peit miet eh, ne?"

"Hooid keiñ phi, imat nga wan poi ïng ruh ynda la kynih u 'iarnyngkong."

"Shano phi wan ko?"

"Ngi ïa wan ia kynjoh khaskaiñ ba kiew ïng thymmai u Bah Myllon keiñ ha Laitlum."

"U Myllon te u shong ha Lumlyer em?"

"Wa i Bah Jowel, phim tip seh ba u la ioh briew ha Laitlum. Ka dei ka khun mih ïng bad u kthaw u Myllon u la pynshna noh ia ki da ka ïngthymmai ha jan ka ïngbah nongtymmen. Ka lok jongu—ka kong La."

"Kata u kthaw u la leh kaba dei eh phi ban lait ka huri-hura ka kajia—majia. Ynda la ia shong lang bajuh kum mih ki jingiapher jingmut. Te ki khun ki kti jongphi pat kumno?"

"Ki iashait baroh Bah Jowel, khublei. Imat ki ialeit sha i meideng mo? ka kmie te ka leit Laban naduh lah iewrit bad ka la dei ban wan te Imat bym ioh mar mo?"

"Ka Mar aiu Bah Khre?"

"Phi i Bah Jowel, ngi la ia pyrshang ban iabuh jingdie malu mala ha ïng te."

"Kata kaba bha eh keiñ ban suk ka shnong bad ialade ruh myntoi. Lada kham buh bun sa ki marbam mardih bad lada lah ban trei shitom bad nang ban kunai, ka dukan te kawei seh."

"Phi i Bah Jowel, shane sha nongkyndong te ban ong ban myntoi ruh ym nang ong namar ki bapli ki nongrep te bun ki shim shah. Lada ai ruh phi tip hi ban ioh pisa la shitom bad lada ym ai ruh, kumno haba kiba ithuh suda. Sngewlem hi keiñ ia ki ba pli haba ki poi ha i por kyrduh, khamtam ha ki por thung por tep. Tangba lada kim siew da ka pisa ruh ki shu iarap da ka kam ne wan rah da u kba, u rnga lane ka diengiap. Kim bam ei hi ki ba-pli. Yn haram lei phi."

"Te u bah Heron pat kumno? Imat phi iadon ka jingbymiasngewthuh jingmut bad phim ju ialeit-iawan shuh, ym dei?"

"Phin iakren la u Heron te ym long. U bha eh hynrei imat katba ong ka tnga kumta un leh, la kum uto u 'Si Samkhmut."

"Te balei, mo?"

"Ka jinglaiñ laiñ jongka bakhmat hakhmat haba iakren para rangbah kaba i khlem akor. Phi i bah Jowel, ha kawei ka sngi u khun jongu u kawang sohphoh bad dei ia ka ing arsien laisien ha ka por ba u shit met u khun uba ar. Nga mih bad kynhiet ia u khynnah, hynrei u kawang pynban da u soh lajan dei ianga. Nga mai nga byrngem ia u bad nga rung noh sha ing. Nga iohsngew ba ka lok jongu ka tim pynban ianga ha ban da biang. Mano phi ban iaai ktien ia ka kynthei?"

"Te tang la ita ruh balei haduh ban nym la kren iakiew shuh? Ha ka jingbitar te bakla hi mano-mano, khamtam ka kynthei ka bym kot ka jingpyrkhat kum u rangbah."

"Hooid keiñ bah Jowel, ban nym dei ka kynthei te ym la ia longthma? Phi i, Bah Jo, hadien shitaiew pat haba ym iadon briew ha ing-tang ka tymmen ap ing, u Heron pat u daiñ ia ki tnad dieng sohphoh baroh noa noh sha kper jongu. Ka jing i pangmet te phi hamar ba u dang sohbha bad nga la meh ding laiñ ha kata ka miet tang ba ki shu iapynjem ki paralok. Un da ong da ka ktien te ngam la pom hi? Ngam ju leh khlem akor hi, man ba u sohphoh u la ih bha, nga ju phah ai soh ia u bad katno sien u ju wan shim shah na dukan jong ngi?"

"Phi i bah Khre, baroh ngi ki balew ngi iadon la ki jong ki jong ki jingduna. Ha ka jingbitar ngi kum kren bad leh la kjei-kiei kiba ngim dei ban kren ne ban leh. Ynda ngi la tip briew pat, ngi sngewsih kylla. Ieh phi ngin da iakren para rangbah ryngkat bad u Rangbah shnong ban ia klet noh ia kaba ladep. Nga la kren kumjuh ia u Bah Heron ruh. Phi i u paramarjan hi u dei u kur u kha uba jan eh keiñ ha ka pang-ka jhia, ka iap ka im bad wat ha ka sngewbha-sngewmiat. Wat tharai ba ki thana jongphi kin lah kum u paramarjan."

U Khre u leit sha ing shetja bad u wanrah ia u tangduma.

"Tan-tan noh da une phi nga la buh um khluid ha ding ngin ia dih da ka sha. Kumne ka nongtrei ka la wan hi—ka leit kheit jhur sniang."

"Te phi don katno tylli ki sniang, bah Khre ?"

"Sah sa phratylli phi. Saw kiba heh bad saw kiba dang kham rit. Nga la die noh lai tylli ha kane ka taiew."

"Lah dor bha mo Bah Khre mynta ?"

"Mynta te Bah Jowel kaba long dor suda, khamtam u sniang. Man ka por wan wad sniang ki briew ban ot doh ha iew ne haba shongkurim, sngikba, dapsnem ne bamkhana shnong."

"Phi ri ki sniang aiu ?"

"Ki snlang Khasi phi-ki snlang iong."

"Balei ki sniang Pham-sniang lieh kim long?"

"Tip seh, imat u iaid iew bha u sniang iong phi."

Sa shiphang ka nongtrei ka wan rah sha bad ki ia dih.

"Ani la iashongkai slem bha phi. Nga la pynwit pynban iaphi. Artat nga mut ban leit kai ha ing u Babu hangtei ha skul."

"Ngan wit lei phi, nga nang sngewtynnad ia ka jingiakynduh namar ym ju ioh iathuh khana shuh la slem. Hynrei lada phi mut ban leit kai sa shi ing ar ing te ngam bat iaphi namar i kumba la phai noh sngi," ong u Bah Khre.

LYNNONG 11

U Babu Korsingh u iengkai ha phyllaw skul bad u peit kai ia ki khynnah skul ba ki pynmadan ia ka jaka ia kynjat ball. U iohi ia u Bah Jowel na pajih bad u leit ban iakynduh ia u.

"Bah Jowel, nga la iohi kum maphi nangtei na skul bad nga la wan beh ioh phi iaid leit".

"Wah! Babu, nga da wan khnang shane nangtei na lad ban wan peit iaphi."

"Kumno Bah Jowel, phi khlaiñ phi shait bha ? Yn wan kai sha shnong jongphi ruh tip phi don ha shnong ne phi la leit Shillong. Lada phi dangsah te ngan sa wan ha ka sngi saitjain ba long skul tang mynstep."

"Nga don hi ha shnong bad nga kwah ban iatrei lang bad phi ban ia pyrshang pynbha, pynroi ia ka shnong ha ka thoh ka pule bad ka rep ka riang. Nga leit sha Shillong tang haba iashong Dorbar."

"Ngi ki nongtrei bad ki shnong te ngi sngew kmen eh keiñ ba ki nongmihkhmat jongngi ki iadon lang bad ngi ha shnong khnang ba ngin ioh ka jingialam, jingiarap bad ka jing-pyni lem jongphi. Nga kloi ban iarap iaphi ban iatrei ia ki kam pynbha shnong bad kham-tam ba phin ai jingmut ia kiba pli ki nongrep, kumno ba kin thrang ia ka jingstad ki khun ki kti jongki".

"La wai skul mo, Babu ?"

"Hoold lawai tangba ki khynnah ki ia don baroh namar ki iapynbha ia ki madan phutball. Ia seh ngin ialeit sha skul shiphang ba ki khyn-nah kin sngewkmen bad ban ioh sngew ki ktien pyni na phi bad ba kin ioh mynsiem ban nang iaiminot. Hadien ngin iarung ha ing jong

nga shiphang ban iadih tang i sha shipeia. Ngan da tip lypa ba phi wan shane te ngin da ia pdiang burom iaphi ha ka rukom kaba dei. To ieh ngin sa ialeh ha kawei pat ka por."

Baroh arngut ki iakiew sha ing skul. U Babu u lum ia ki khynnah skul bad kiba iadon baroh ha ingskul bad u pynithuh ia u Bah Jowel. U Bah Jowel u kren shikyntien arkyntien namar ki iadon tang khyndiat ngut bad u la kular ban ai sngewbha ia ki kawei ka Ball kynjat ia ki khynnah shynrang bad kawei ka Baskel Ball ia ki kynthei. U la kular ruh ban pynioh pisa ba kin pynbha, pynmadan bad kham pynheh ia ka madan ialehkai jongki. Ki khynnah skul baroh ki iathap kti lang bad u nonghikai skul Hadien kata u Babu u ialam ia u Bah Jowel sha ing.

"Katno ngut ki khynnah skul ki don baroh, Babu ?"

"Ki iadon baroh kumba hyndriew phew ngut hynrei kiba wan thikna hi tang hapdeng sawphew bad sawphewsan ngut."

"Te balei tang katne kiba wan skul haba ka shnong ka la heh bad na ki shnong kiba marjan ruh ki don ki khynnah skul, ym dei ?"

"Phi i Bah Jowel, phi ruh uba la shong ia sah, la san la rangbah ha nongkyndong phi sngewthuh hi ia ka jingduk-jingkyrduh jong ki

briew kaba ngam da kwah eh ban pynbeh. Pyrkhat seh kiba pli ki khynnah ki dei ban leit pyllait masi dangstep bad ban leit beh ia ki sha lum. Nangta ha ka por thung por tep ki dei ban ap ia la ki jingri ioh ki leit pynjot ia ki jingthung."

"Hoold kein Babu, nga sngewthuh ia kane ka jingeh hynrei tip ngin ialeh kumno mo ban iarap ia ki ba kin nang shuwa tang ban thoh bad pule malu mala. Ynda ki la nang ban pule, kin sa bang ban wad jingstad shuh–shuh da kaba pule ia ki kot jingiathuhkhana Khasi kiba bun."

"Kaba dei kata."

"Sa kawei pat Bah Jowel, lada ki kmie ki kpa bad kiba san ha ing ki hap ban leit lum leit bylla, ki bapli ki khynnah ki hap ban bah para bad ap ia u kba ba thad ha phyllaw ban nym bam ka syiar ne ki blang ki masi. Phi la iohi hi katno ka jingisynei haba teng-teng ki beh kiba shah bah ia ki nongbah. Te kumno yn lah ban pynbor ia ki kmie ki kpa ba kin phah skul? Kito kiba iabun shipara te ki lah ban ioh lad iwei ne arngut ban wan skul."

"Te Babu phi lah kumno ban synshar katne kiba rit ban hikai ia baroh ha ki klass bapher-bapher naduh klass A rit haduh klass III ?"

"Kane kein Bah Jowel kaba eh eh ka kam iangi ki nonghikai khamtam, haba ia dei bad kiba dangrit bad ki bym pat tip ei-ei ruh ia ka jingsdang."

"'Phi leh kumno Babu ban pynioh jinghikai ia ki baroh ha skul ?"

"Phi i Bah Jowel, lada shim klas ia ki khynnah klass III la dei ban ai jingkhe'ñ ne jingthoh ia ki klas I bad klass II. Ia kiba dangrit klass pat shu nang phah lum ia ki dieng ki maw habar skul ban lait na ka jinglajam da ka ba hikai ia ki ban pynlang lai lai, saw-saw na san-san shi jaka bad hadien sa hikai ia ki kumno pat ban kheiñ lang ne shah u briew. Lane phah ia ki ban la dro jingdro ha ki sleit. Hangta pat hap ia pholin ne kyrdem lepphreit lang bad ki, ialeh ball, ialeh sport ne mareh lang bad ki khnang ba kin sngewjan bad sngew paralok ia u nonghikai bad nud ban kylli ki jingkylli kiba u nonghikai u iohlad ban batai ia ki."

"Te kumno shaphang ka jingsumar khuid ialade ?"

"Kane te Bah Jowel kaba kham shitom namar bun na ki kiba don tang kawei ka sopti bad ki phong ia ka baroh shitaiew. La dei ban hikai ia ki ban saitjaiñ bad ban sum man ka sngi saitjaiñ. Wat ia kane ruh, bun na ki kiba duk kat haduh ban thied sabon ban sait ban sum shisien shitaiew ruh kim ioh lad. Tip ka sorkar ne ki bor kiba halor ki tip bad ki pyrkhat ne em ia kine kiwei pat ki jingeh ?"

"Babu, wat manga ruh ngam ju pyrkhat haba ngi kyntu ia ki nongkyndong ban iehkhuid ne ban sum man ka por."

"Sa kawei pat, Bah Jowel, kumno kin lah ban lehkhuid haba ki ing jongki kiba rit bad khapngiah; ki ia bam hajuh, thiah hajuh bad sa u phan u shriew ruh hajuh. Kito kiba kham ioh bor ban kham pynheh pynkhuid ia ki ing te ki kham khuid."

"Kiei de kiwei ki jingeh ba phi shem ha ki khynnah skul babu ?"

"Kaba bun te ka long ka jingbym lah jong ki ban thied ia ki kot pule, ki sia, ki khulom bad kot sada. Nangta sa ka jingbymdon ki kot-pule kiba bha ban pule kai haba ki lait shuti bad ki tiar ialehkai. Ban shu ong noh, ngim don ki Library kiba biang ha skul. Yn nai iakren eh ia ka jingdonkam ka Radio set ka ban pynmyntoi bad pynroi ia ki kum kiwei pat ki ri".

"Nga tharai suki-suki-ka sorkar kan sa pyrkhat ia kine tangba ka Radio te ym long namar ym ioh kem ia ki prokram Khasi shane".

"Te balei ba phi kiba ia sngewthuh, Bah Jowel phim iakren ban lah ban pynpoi ia ki prokram Khasi sha ki nongkyndong kum sha kiwei pat ki jylla ka ri India. Da kaba burom nga kren laphi Bah Jowel ba kiba hat ia ka bor imat ki ia pyrkhat tang ia ki briew ha ki Sor kiba la nang riewspah bad ioh ia ki jingkwah jong ki baroh ha ka jingim hynrei sha ki nongkyndong pat—ka jingsynshar dalade ia ka ri kam pat shym la pynmyntoi ei-ei ia kiba pli ki nongkyndong ki barit, ki batlot bad kiba dang sah ha ka jingdum, jingbieit bad jingkyrduh."

"Kata te phi la pom da ka waitlyngngen syndon phi babu."

"Nga aud ban kren kumno la phi, bah Jowel, namar phi la long kum u para jongnga, uba ngi ki nongshane ngi la khmih lynti shibun na phi bad uba ngi la da ia pyrkhat sani bha ban pynmih na kine ki thain. Ngi la ai ka burom kaba khraw iaphi bad mynta pat ngi buh ha phi ia kane ka lyngkor. Lada iapang hashnong ruh, shano yn ioh jingiarap mar-mar? Phim tharai ba ka la dei ka por ban ai jinghikai ai dawai katto-katne ia ki nonghikai, kiba phah sha ki nongkyndong lane ia ki Kramsebak shynrang bad kynthei ba ki lah ban ai jingiarap ne ai jing sumar ia ki bapang, shipor katba ym pat ioh jingiarap na u Doktor?"

"Ka dei hi kaba phi pyrkhat maphi ruh babu, hynrei phi i mynta ha ki ri kiba kham shai, ki la pyrshang ban pynmih ki kynja dawai kiba lah ban ioh na dukan die dawai ia kino-kino ki jingpang ki bym da dei eh ban da leit Doktor ne Hospital."

"Kata kan iarap aiu kein bah Jowel namar mano ban plie dukan dawai ha ki nongkyndong lymda ka sorkar, lehse, kan buh dukan hi kawei-kawei man ki shnong heh bad ban don da u compounder ne nongkhieh dawai, uba la ioh jinghikai ban khieh dawai ha Hospital ne da ki Nos kiba la shongthait na ki kam jong ki. Kine kin-latrei ryngkat bad u ne ka Social Woker ban thung da ka Sorkar."

"Phim ju pyrkhat, babu, ba ki nongkyndong jongngi, wat kiba bun mynta hi ruh, kim ju khuslai ne pynlymwir ia lade lada ia kynduh ia ki jingpang-jingmynsaw kiba ia pang paidbah kum ka balongkhlieh, ka suhot, ka khieshoh, khamtam ia ka mynsaw bad ka kheiñ shyieng. Haba pdung ding ki kyllan da ka khleiñ syiar lane lada ia jur, ki don ki Khasi kiba stad kiba shu pyrsad ba kan mih ka ding. Haba khie shoh, bam da u sohngang ne ka doh mynslang. Haba suhot ki tylliat da u slasohpyrlam bad u pudina, haba shongmaw ki bam da u sohkhia bad ki don ki jingpang kiba kynrei bha mynta kiba ki bam da u jaiur, u sohpyrshong bad u pai. Ia ka jyrhoh malu-mala ki bam da u rynsun bad ka umphlang bam bad kyllan artat ia ka shadem bad ki krung lane ki bam da ka ngap sah snem ne ka shasaw kaba la ber bad u sohmrit Khasi katto katne. Wat ia ki khmat ruh ki pynjaw da i um na i symboh sohkwit ne da ka um sohmynken. Haba mynsaw pat ki pyndonkam da ki kynbat ba bar rukom. I symboh 'wai im' uba la ih bha ne ka kya ki long ka dawai ba iarap bha ia ka mynsaw. Haba kheiñ ka shyieng, ki sop da u tynrai 'tiew Lili shynrang bad kiwei-kiwei. Ia ka pang ñiangtyrsim ki sop beit da u shynrai im bad kumta ter ter. Mynta la shu ialeit beh Hospital tang shu ñiun malu-mala, sa don kiba ong, katba nang bun ki Doktor bad ki Hospital, nang bun ki jingpang bad khapngiah ki Hospital da ki nongpang."

"Kaba phi ong maphi, bah Jowel, kaba dei eh hynrei mynta ym ia pyrshang shuh ban

pyndonkam da ki kynbat namar shitom phi ban ia ithuh ia ki jaid kynbat bad kawei ruh ia, ia pynduh lut ia ki. Shano yn iohshuh ki khlein dngiem, khlein khla ne khlein kohkarang ban kilan bad khem haba laitdoh laitthied? Te phim tharai, bah Jowel, ba ka da wanrah ka jingmyntoi ia ki pateng kiba badlen lada ki riewstad na ki nongthoh Khasi kiba la trei shitom ban pynmih kot Khasi ban iatrei shitom noh ban iawad jingtip bad buh jingthoh noh ia kine ki jingstad u Khasi ha kane ka phang. Lada ka sorkar ka ai jingiarap te nga tharai lah ban leh ia kane, ym dei?.

"Kaba donkam shisha keni, Babu namar ka jingstad u Khasi ka long shimet bad kam biar pateng, te phi. Tip balei mo?"

"U Khasi te u dei uba stad shimet bad uba im shimet. Ia kata ym lah ban len, kumba ong uwei u briew ba lada u Khasi u iatyili te um dei shuh u Khasi, u la dei uwei pat u jaid bynriew. Ym tang katta, sa ka bishni, ka khwan, ka kwah burom bad ka jingbymlah shah ba u para Khasi un-kham longbriew ne kiew kyrdan. Balei ki mih ki Thlen, ki aibih, ki taro? Phim tharai ba ki long tang ki dawpynjot? Phi ngeit hi ia kine kiei-kiei kiba wallam tang ha jinglashun bad ka jingbym ia shaniah shuh paralok, paramarjan bad para shnong-parathaw? Lada riewspah ruh la ri thlen, lane aibih ai taro, bad lada duk pat, la behnong. Nga kynmaw uwei u paralok ha ïng iapbriew u iathuh ba u

ia leit bebmrad bad u paralok. Kynsan kynsan ka mih ka dngiem bad baroh arngut ki iek'ew ia uwei u dieng. Kiew shuwa u wei bad ynda u ia jan lait shalor, u paralok jong u u tan noh ia u na ka kjat bad u kiew ialade. U ruh u shah tan kylla ha u paralok bad kumta shi kumta vm don baioh kiew. Shu bha bok ba ka dngiem ka laid ia ka lynti hynrei la wai iew baroh arngut. Te u khasi u long kumta kein."

"Ban shu ong eh kumta ruh ngam da iabap jingmut eh phi Babu. Don bun hi ki para Khasi kiba don ka jingpyrkhat ban iarap ia ki para ri bad kiba da leh da ki kam ruh. Nga la iohi ia ki nongkhaii. Khasi kiba ailad ia uwei pat ban khaii bad ha ki kam sorkar ruh kito kiba don ha ki bor ba hakhlieh kiba iarap ia la ki paradoh para snam."

"Nga kren ia kaei-kaei kaba nga la iohi kein bah Jowel, hynrei lada ym don sa kum kita, katto-katne, te ka pyrthei Khasi kam la bam um mo?"

"Ban iashong bad phi te Babu imat uba matlah katno katno ruh u peit : uba kyllut ruh u hap iohsngew. Phi don ki jingai jingmut kiba kordor kiba ki nonghikai ha ki skul heh lehse kim don. Ieh ngin nang iakren shuh-shuh ha kawei ka por bad nga ruh ngan pyrshang ban iarap bad ngan da pyrkhat bha kumno ngin ialeh ban pyllait ia ki briew jongngi na kine ki jingeh da kaba buh ia kine hakhmat ka ing Dorbar".

"Khublei shibun bah Jowel. Wat sngew eiei, nga la kum kren kham palat namar kum u nonghikai nga don ka jingkitkhlieh ym tang ia ka skul hynrei ia ka shnong hi baroh kawei."

LYNNONG 12

Baroh shimiet u Jowel u la pyrkhat ia ki jingiakren jongu bad ki rangbah ka shnong Laitmawlieh bad u nonghikai skul. Katba u nang pyrkhat ia kine ki jingiakren, u nang iohi ia ki jingeh bad jingdonkam ki nongkyndong kiba im tang da ka rep bad ri jingri. U iohi lut ia ka jingduk jingkyrduh jong ki bad u pyrkhat ba ka long kaba eh ban leh ia kano kano mar-mar hynrei ka jingiarap kan long suki jai. U pyrkhat lada u nongrep um lah ban ioh jingiarap man ka por, un nym lah ban pynroi pynbeh ia ka rep ka riang bad ka ri jingri. Nangta, lada um lah ban buh nongtrei ban iarap ia u, un nym lah ban pyllait ia ki khun bad la ka tnga jong u na kaba ia ai kti lem. Bad lada ki khun beh bad ka tnga jong u ki hap iarap ia u ba ki kam jong u, ki khun rit jong u kin nym ioh lad ban leit skul. Lada ailad ia kito kiba la sdang ban rep kham bun da kaba ai jingiarap pisa, suki suki yn lah ban iarap sa ia kiwei ba kin ioh rep kham bun. Wat ia kito kiba bylla sngi ha ki lyngkha jong kito kiba kham don ne kiba buh jingri, donkam ban pynioh jaka ia ki la ka jong ba kin rep bad ba kin kham im bad ban ai jingiarap da ki masi ne kino-kino ki jingri khnang ba kin sngew

ba wat la ki trei ne bylla bad kiwei ruh hynrei ki don de la ki jong. Lada ki nang, suki suki kin sa lah ban pynroi la ki la jong bad iehnoh ia ka kam shakri ban long kynrad noh.

Hadien ba u la lah bam ja step u Jowel u la mih biang ban leit sha kawei pat ka shnong kaba kham heh bad kaba ki briew ki la kham shai. U la poi ha ka shnong Mawsier ha ka por ba dang ieng bha ka sngi. U la leit beit sha Ïng u Bah Synlar u rangbah shnong.

U Bah Synlar u iashongkai bad katto katne ki rangbah na shnong ban ia kren ia ki kam shnong kam thaw. U iohi kynsan la u Ba hJowel ba u wan sha ïng jongu bad u ieng ban leit shaw ia u na phyllaw bad hadien ba ki la ia khublei, ki iarung baroh arngut ha ka kamra ba iashong kai ki pararangbah. Baroh ki rangbah kiba iadon ha kata ka kamra ki iaieng ban iakhublei ia u bah Jowel bad hadien, baroh ki iashong-biang.

'Te Bah Jowel', kylli u Bah Synlar, "phi wan shane kum u nongmihkhmat kane ka Kon-stituensi sha ka Durbar saiñ Hima ne kum u para shnong ?"

"Nga wan kum u Jowel keiñ", jubab u Jowel bad u rkhie artad.

Baroh ki rangbah ki iarkhie shait ia kata ka jubab kaba stad bad dei por sbak jong Bah Jowel. Hadien ba ki la iapynithuh ia lade bad la iabam kwai dih duma, u bah Jowel u sdang ban kren.

"Bah Synlar bad baroh ki rangbah ba la don lang hangne baroh. La nga wan hangne kum u Jowel hynrei nga wan ruh kum u nongmihkhmat jongphi u ba la shimti la kane ka jingkitkhlieh kumjuh kumba phi baroh phi don ka jingkitkhlieh ia ka shnong. Kum u nongmihkhmat jong ka konstituensi baroh kawei, lehse ka lyngkha jong nga ka kham heh hynrei, pynban, ka lyngkor ka khia ka jongphi ha la ki jong ki jong ki shnong, phi kiba pyrkhat man ka sngi ia ka jingiaid ryntih, ka bhalang bad ka suk ka sniñ ka imlang sahlang jong ka shnong. Nga wan hangne bad ngan leit sha kiwei de ki shnong ban iamir jingmut kumno ban iarap ia ki parashnong ha kine ki thaiñ, ban iapyrkhat lang kumno ban pynioh lem ha ki, ia ki lad ki jingmyntoi kata ka synshar dalade ialade, kham tam haba ngi la ioh la ka jong ka Elaka ne ka State. Ban pynioh ia kine ki jingmyntoi kan shimpor hynrei lada ngi iatreilang, ngi lah ban kham pynlyngkot ia ka jingjrong jong ka por. Te nga kwah ban ioh sngew naphi ki rangbah ia ki jingeh bad ki jingthmu kiba phi la ia pyrkhat lang, kumno ban pynlong kam ia ki bad kiwei kiba ka shnong ka shem ki kham kyrkieh", la lamkhmat u Jowel.

"Ki jingdonkam jong kane ka shnong hi ki long kiba bun", la kren sa u rangbah shnong, "Donbok ba phi iadon lang maphi lehse phi lah ban iarap iangi ha shnong, kum u nongmihkhmat jongngi. Ngin buh ha khmat jongphi mynta tang ia kine ki jingdonkam kiba kyrkieh bad kiba ki samla ka shnong kim aithiah ai dem shuh ia ngi".

"Kaei kata kaba haduh katta-katta eh?"

"Kaba nyngkong eh ka long ban pynioh noh khamkloi ia ka madan ialeh ball ja ki bad kaba ar pat, ban shna ia ka ïng seng ha kaba kin ioh ban ialehkai, ia rwai-iasiaw bad iaput iatem, ynda ki la wan na la ki lyngkha, mynmiet".

"Phi ong ba kine ki long ki jingdonkam kiba kyrkieh eh ?"

"Hooid kieñ bah Jowel", la ban ktien sa uwei na kita ki rangbah ba iadon hangta. "Phi i kitai ki shnong kiba don sha shiliang ka thie ka Phud um Sohphi, ki don la ka madan phut ball bad kiwei kiwei ki shnong rit ruh ki ioh ban leit ialehkai ha katei ka madan hynrei kitei ki shnong kim shah ia ki samla jongngi ban leit ia kynjat ball hangto bad ki ong ia ki samla jongngi, ki nong shiliang ki bym iadei ei-ei bad ki. Tang ha kane ka shnong ruh ngi la don ki samla lud bad samla rangbah palat sanphew ngut bad bun na ki, ki banang bha ban ia kynjat ball khlem da kheiñ ia ki samla na ki shnong rit ba iajan bad ngi"

Te phi don ka jaka madan ka ban biang ban shna ia ka Madan ialeh ball bad phi la ju leit pan jingiarap na ka sorkar ?"

"Ka jaka ka don," la ong sa uwei pat, "bad ka bym shitom ei-ei ban pynmadan. Ka dei ka khyndew shnong. Ngi la ialeit bunsien ha kine ki shisnem arsnem sha u nongmihkhmat jongngi shuwa jongphi hynrei namar ba u tip

ba ngi la ngiah ia u bad ngim shym ia kyrshan ia u ha ka eleksHon, um leh ei-ei wat la u la kular ban pynloh pisa ban pyntrei ia ka."

"Lehse u la pyrshang hi kein ban pynloh jingiarap iaphi hynrei um pat lah ban ioh," la ong u bah Jowel.

"Un pyrshang alu phi, ha jaka ban pynioh jingiarap iangi ban shna ia ka madan phut ball, u pynloh pynban sa ka ïng club ia kitai kijuh hi ki shnong. Kumta ki samla jongngi ki la sat hi iala bad ki la iapyrkhat ban wan iakyndih iaphi," la ong sa uwei pat u rangbah.

"Te phi i bah Jowel," la kem ktien sa u Rangbah Shnong, "Ki khynnah samla ki la pyrkhat ba ngi ki rangbah ngim iarap iaki bad ki sdang ban leh klumar da kaba ki iadih buaid bad leit iapynklumar shatai sha shil ang pud heu la mih sa ka jingiakynat mangi bad kitai ki shnong shatai sha shiliang um."

"Nga tharai kan bha lada phi phah ia ki samla jongphi shanga bad ngin sa ia thaw lad ban iashna ia ka madan bad pynioh jingiarap na ka sorkar bad ngin sa nang ia pyrshang ruh ban ioh ka ïng club bad ki tiar kiba dunkam hadien. Nga ruh nga sngewthuh ia kine kiei-kiei namar nga dei u samla. Kan bha lada phi khot ia ki bad sneng kraw ia ki ban nym leh klumar ei ei shabar shnong ban lait na ka budnam ka shnong jongphi kaba iatip lut baroh ba ka long ka shnong kaba beit kaba ryntih. Ai kan neh kane ka burom." la ong u Bah Jowel.

"Te kumno pat ka iasiat thong kaba ju don barobor ha kine ki shnong shane ?"

"Ban duh te kam duh", la ong uwei na ki rangbah, "tang kumba ong maphi lakham kynjah namar tang la iasiat khnam la mih ki jingiabun ktien ba la bun eh ki nongdih kiad dih um. Ki kynthei khynnah ruh kim nud ban leit iapeit kai sngewbha ioh klumar. Toi, ia kane ruh iada don da ka kynja Komiti kaba don ryngkat ki briew sorkar kum ki nonghikai skul ki bun pyniaid, ryngkat ki rangbah shnong, lehse kane ka jingialehkai kan khie im biang. Hangne ha shnong lei-lei, haduh mynta ki don ki stad siat khnam kiba bun," la ong u rangbah shnong.

"Te nalor kitei, phi dang don shuh kiwei ki jingdonkam ba ngin iakren ?" la kylli u Bah Jowel.

"Ka jingdonkam kaba ngi ki nongkyndong, ym tang hangne ha shnong hynrei sha kiwei pat ki shnong te ka long ka jingpynbha ia ki lynti shnong bad ka jingpynpoi surok kali haduh ki shnong ba khamrit bad ban pynioh ka um dih kaba khuid namar ha ki por slap ki jaka langum ki dap da ka umsaw bad ki wah rit ruh ki lngut bad kunjuh ruh ia ka jingpynioh ding elektrik", ong uwei na ki rangbah.

Uwei na ki rangbah u kem ktien bad u ong, "Tip imat i Bah Jowel i la klet mo ia kato ba ngi iakren shisien shaphang ka ïng skul.? Ngi la iathuh ia i ba u nongmihkhmat uba mynshu-

wa u la kular ban pynioh tin heh ban bujli ia ki tin kiba la pei bad ban bujli ia ki lyntang ka ïngskul, kiba la sdang pyut. U kren shongshit haba pdiang burom ia u hynrei jlang u jah bad um jù wan mih shuh. Nga tharai kan bha lada i Bah Jowel i lah ban ialeit peit lang bad ngi ia ka ïngskul namar la isynei ia ki khynnah ba la jaw um eh bad ba ioh mynsaw ki khynnah skul namar ki lyntang ruh ki lah ban khein."

"Ka ïng shetja u Headmaster ruh la i kumba kan hap" la ong sa uwei pat. "U Sub Inspector ki School ruh u la iohi baba u wan peit skul hynrei kaba ïyngngoh ba la jan shisnem ym shym leh ei-ei. Kumno ngin pyrkhat ba u nonghikai un hikai ia ki khynnah jongngi lada u hap korbar ne khuslai ia ka shong ka sah la jong? Uba da bha tol ba um jù khñium hynrei u shu iathuh ha ngi.'

"Sa tang kawei" la kren sa u Rangbah shnong. "ha kane ba wan u Kyllang, u la rah ia ka tnum ïng u Bah Roni bad ia ka sem sniang ruh. U bapli u Bah Roni u la leit mar mar sha Shillong ban ioh permit tin ba un sop thymmai noh ia ka ïng hynrei um ioh. U la shu syrdep malu mala da ki tin jot tang ban lait na u slap bad na ka jingkhriat. Tip i bah tharai i lah ban pyniarap lem ia u. Ngan sa ong ia u ban wan shaphi."

LYNNONG 13

Ha ka kawel janmlet, u Jowel u pyrkhat pat leit poit ia ki kñia kha sha Nongsohriew bad ban sah miet artat shato. U Kynmaw ba haba por ba u dangrit u shait leit sah bad ki. U kynmaw ba u ju leit poit kai ia ka jinglatur masi bad jingla-siat khnam iathong bad ia ki jinglaphawar lasiat kiba sngewtynnad. Katto katne na ki jinglapha-war ki dang neh sah ha ka jingkynmaw jong u. U kynmaw ruh kumno ba u kpa jong u u ju ialam leitshwai dohkha ia u bad katno u kmen haba u kpa jong u u tan ia ki kha shiphuit ki kha dap prub. Katba u kpa jong u u nang khwai doh, u pat ia ka siat sim shajan shajan.

U Jowel u long uba nang bha ban burom kmiekha kpakha. U sngewthuh [illegible] u loh ia ka longrynieng. Um ju pep ban leit mih sha shnong jong ki wat la ia kham jngai na ka shnong ba u shong. U kpa jong u Jowel u la iap la slem hynrei ka jingleit jong u ia u kpa ka pynlong ia u ban leit jngoh ia kiba ha 'ing ha sem jong u kpa man ka por. Sa kawei pat, ka kmie jong u ka ju hikai ia u [illegible] ka por ban burom ia ki nongkha.

Katba u Jowel u dang khreh ban leit sha Nongsohriew bad thep katto katne ki jain ia ka pla ba un sah miet artad, u lyoh [illegible] suki suki u par bad dum ngen ia ka pyrthei. Sa shiphang, ka lyer kaba jur ia ka beh bad ka pynpra ia u lyoh uba phet kum u nongtuh bad suki suki u shu pra bad jah syndon. Ha [illegible] ka kyrhuh da ka jingtied u pyrthad uba jur bad

ka waitlam u kui ka kaweh khlem sangeh. Sa katto-katne, u hap uba jaw kumba theh ia ka ktang bad katno katno um rang shuh. U Jowel um banse ban pulom noh kata ka jingleit jingoh nongkha, saba artat um thikna loh ki phud um kin sngaid kynsan bad un shem shitom bah klan ia ki.

Ynda u la dep bamja mlet, u la pyrkhat bau leit shongkai noh ha 'ing u Bah No uba dang shu wan shuti na Shillong, da artat ka dang shai eh. Phi tip hi ba ki nongkyndong ki bam jamiet, kiba bun na 'ki, tang shu dum.

U Bah No u trei kam sorkar bad u la poi haduh ka kyrdan u Bara Babu. U la sngewtynnad eh ba u Bah Jowel u la wan rung ha 'ing jongu, khamtam ba kim ju ia kynduh shuh la kham slem. Hadien ba ki la la kyajut kti. ki la iadih duma bad sdang ban la bun nia.

'Nga nang pyrkhat ba phim don ha 'ing, phi uba tang ka leit jingleit', la ong u Bah No.

"Phi i Bah No. kum u nongmihkhmat jong u paitbah kine ki thaiñ te, lada ym lah ban leit peit ia ki shnong bad ia kynduh ia ki nongshong shnong, kumno yn tip kiei ki jingdonkam bad kiei ki jingeh jong ki bad kumno lah ban iarap bad ban pyllait ia ki na kine ki jingeh? Phi tip Bah No. nga la shlei ia kane ka kam shakri paitbah dang khyndiat por mynta hynrei nga la sngewthuh ia ka jingkitkhlieh. Lada ym trei shitom bad trei hok,

ka long ka jingshukor kaba khraw ia u paitbah bad ka jingud ka jingtim u paitbah kan lynsher ia ngi ha kawei ka sngi," ong U Jowel.

'Ka dei kaba phi ong bad nga da sngew lahap jingmut eh hynrei shano. lane katno ngut na ki nongmihkhmat kiba sngew kumta ? Ne tang la dap la shlei lalade, la biang. Katno ngut kita ki nongmihkhmat kiba leit peit ia ki shnong ha ki Konstituensi jong ki man ka por, yn nai da ong eh, ki la pynmyntoi aiu ia ki paitbah ? Katta snem ngi la ia ioh la ki jong ki nongmihkhmat bad katta snem ngi la iasynshar hi ia la ka ri hynrei haba peit pat kiei kiei ki sah hajuh ne ki la hiar pynban. Lait na ka sor Shillong, don kiwei kiwei ki shnong kiba phi lah ban ong ki sor.? Ki nongkyndong ki sah ha ki nongkyndong ha ka jingduna ha baroh ki liang, lait noh ka jingdon ki ophis sorkar bad ki 'ing sorkar ha ki katto katne na ki," la pynphaiktien U Bah No da ka jingbitar hapoh jong u.

'Te, Bah No, phin dang shong shuti slem?" la kylli U Bah Jowel.

'Mynta ka kynti te nga la shim shuti kham slem phi namar ngam ju shim shuti mynta la shiphew snem ei-ei Kawei pat ngi iamut ban pynkha kamra shuh shuh ba la iakhap-... eh. Lada ym donkam te yn shimti lei Bah Jowel ?', la jubab u Bah No.

'Phi. ioh nongtrei kiba nang, Bah No ?"

"Hooid, Bah Jowel, nga la lakren la u ... trak ha Shillong uba nga shaniah bad ... kular ban phah nongtrei bad pynpoi ia ki dien... u mawit bad ka shun hynrei haduh mynta ri... la shitalew, ym don ba wan bad ki tiar ruh kim poi'.

'Ew ! ban wad nongtrei mynta te la shitom phi. Ki paralok jongnga ha Shillong kiba tre... ki kam la jong kiba kham heh bad ki dukan h... ki ia ud bym ioh nongtrei -kynthei bad shyn-rang. Ym ioh misteri dieng, ym ioh misteri maw ym ioh nongpuh ne nongker kper. Wat ban ioh nongtrei ïng ne nongsumar khyllung ruh la iaeh, te phi'? ong u Bah Jowel.

'Nga ruh nga la ilyngngoh phi Bah Jowel ia kane ka pyrthei Khasi jongngi. Ynda peit te imat ym don jingkyrduh kam shuh phi —ym don enemployment Problem shuh kumba don ha kiwei kiwei ki jaka. Nangta sa ka jingleh pahuh pahai ki briew kaba la ishyrkhei -ka leit peit concert, leit peit cinema, leit resturant kaba imat man ka sngi."

'Ka unemployment kaba ngi iohi bad kaba ngi iakren te ka long tang ia ki kam sorkar kein Bah No. Lada lait kam peon tang kawei ruh, uba iawan wad jingia rap ban pynrung kam da ki phew ngut. Ka jingkyrduh kam te ka don hi phi, Bah No, tangba ka jur ka jingjaitu... ki briew jongngi kiba kwah tang ia i kam suk ba kin ioh leit ia ki kam sngewbha kum ki phut-

Wan ne leit khwai doh. Ka rukom trei kam ha ki ophis sorkar ruh ka la shu long tangdep bad dei na kata ka daw ba ka ri jongngi kam roi bad ka sah hajuh.'

'Kata keiñ Bah Jowel, ngi pat kiba trei shitom trei hok ia ka kam ngim don por ia ki kam jingewbha bad ngim nang ruh ban shna pisa. Uto u bym don jingkit khlieh ne uba trei tang dep u ioh por ban pyrkhat ban thaw pisa da ki buit sianti snlew jongu.'

'Kata kaba phi ong te Bah No. kaba dei eh. Wat ha ka kam saiñ pyrthei ka long kumjuh. Lada kam long kumta balei ba ka don ka jing iakneh ia ki jaid kam bad phi iohi hi ha kine ki sngi katno ba la pynjah burom ia ka kyrteng bad ka nam babha ka ri jongngi ?'

'Phi i Bah Jowel, ban trei kam ophis teng teng la sngewngiah namar ki khynnah samla kim don shuh ka jingbang bad ka jingkitkhia ia ka kam bad ki ud sa ka bym nang suda. Te phi i. uta uba nang pat haduh katno u lah ban trei? Kim kwah ban da pynshitom khyndiat ialade bad ki salia ban da pule ia ki rule bad ki procedure. Suki suki kito kiba nang bad kitkhia ia ka kam ruh ki ngiah noh haba la shu bynshet ha ki ia ki kam baroh hynrei ia ioh tulop pat kumjuh. Dei na kata ka daw ba ka don ka jinghiar ha ki jingtrei kam ki ophis sorkar.'

'Kaba dei kaba phi ong maphi hynrei kaba nga nga iohi pat, kaba kham sniew, ka long ka jingbiar kyrdan ka jinglong Khasi, khamtam ha ki ophis kiba don ki khyllah jaid kiba iatrei lang.'

'Ia kata lel-lei te bah Jowel, ban iakren ruh shu long kumba iathad la la ka doh ka snam, ym dei? Tang kawei kaba ngam lah ban pyrkhat ka long ka jingbym nang ne bym mon ban burom u khasi la la u para khasi. Pelt seh, tang shu long khlieh duh u khasi ha kano-kano ka ophis sorkar, ki mih ki jingkren pyrshah kiba bar rukom ia u da ki para khasi ba u bym bit, u bym lah bad uba sarong suda. Lada u rung ha kamra ki nongtrei ne ki ophisar kiba kham hapoh ia u, ym ju don ba ieng ne pynl dak burom el ei ia u. Haba long heh pat u khyllah jaid, rung um pat rung ha kamra ki la ieng bad pynl burom ia u la palat. Nangta sa ki kynthei jongngi pat ki iasong kwai shipbew sien, kin al kup shatri lang ia u bad khot bam ia u sha ing. Phim iohi ia kata, Bah Jowel?'

'Phi i Bah No, phim ju pyrkhat pat ba u Khasi uba long heh um ju treh ban iarap ia la ki para Khasi kiba trei hapoh jong u bad bunsien u tieng ioh ki ia kiew kyrdan lem kum ma u. Te ka lah ban long ba dei na kum kine kiei-kiei ba u Khasi um treh ban burom ia la u para Khasi. Tangba ka long ka jingshisha ba u Khasi hi u long u jaid byndriew uba naduh ba pun ia u, u dap da ka jingbishni kaba long u

THLEN uba bam tang ia u Para Khasi. Imat ka khana shaphang u THLEN ka dei hi ia baroh u Khasi.'

"Bah Jowel, phin shem ba ha ki ophis sorkar, kito ki Khasi kiba la don ha ki kyrdan kiba heh kin ialeh ban ia batai ia ki rule ban pynduh jingmyntoi ia la u para nongtrei.'

'Para ba la iatrei kam sorkar te la ia iohi ia kine kiei kiei baroh. Toi kumba ong uwei u 'riewkhraw, hadien jong kawei pa kawei ka file, u don u briew. Kumta ngi dei ban pyrkhat ia u nongtrei bad ia ka bit ka biang jong u nyngkong eh. Kawei pat, lada kito kioa halor kim ai jingiarap ia uba kham hapoh ha ki kam ba u trei, kumno un lah ban shimti ia ka kam kaba kham halor hadien ba utei u Khasi uba halor um trei shuh?'

'Ka la dei phi ka por, Bah Jowel, ba ngi kum ki Khasi ngin ia pyrkhat jubor ia kane bad ban ia bam lut khoit ia u thlen ka jingbishni khlem da buh shuh shi dkhot ruh ha tyn-er ioh u im biang. Lehse donkam ban iakren ia kane ha ki jingialang ba khot kyrpang ne ha ki seng kyntiew ia ka bha lang ha ka imlang ka sahlang. Lada ym leh noh te la wai ka pyrthei u Hynniewtrep, ong u Bah No.

" Kawei pat, Bah No, kaba pynlyngngoh la nga ka long ka jingbymmon ban trei hok ki nongtrei ia ki kam ki jam ha ki ophis sorkar. Ha ka por ba dang synshar u nongwei ki trei smat trei sting bad ki kloi ban leit trei sha kano kano ka

jaka ba phah ia ki, hynrei mynta ynda la ioh la ka jingsynshar la jong, tang shu phah trei ingai khyndiat na Shillong ki la leit pynwit ia ki nongmihkhmat ban pynlakren ne pyllait ia ki ban leit trei shabar na Shillong. Hato lada ki kim leit, ym la hap ban ieit da kiwei pat bad kita ruh kin leh kumjuh? Ki nongtrei ophis ki kwah tang ban ioh shuti ban mih noh na ki kam ki jingtrei jongki haduh ba kito kiba halor, kiba don ka jingkitkhlieh, ki la shitom khait bym don briew ha ophis bad kim ioh ia ki kot ki sla kiba ki donkam. Ka jingbun ki ophis sorkar lmat kan pynran dien ia ka jylla lymda plie noh da ki kynja karkhana kum sha kiwei kiwei ki ri bad lah ban thew ia ka jingtrei uwei pa uwei u nongtrei da ki jingpynmih jongki kiba man ka sngi."

"Bah Jowel. nga iahap jingmut bad phi, lada pynduna nongtrei noh ha ki ophis kan kham bha. Ia kito kiwei pat ki nongtrei yn pyndonkam noh ia ki ha ki kynja karkhana ne ki ingtrei da ka kti kum ki karkhana shna umsoh, ki karkhana shna ashar, ki karkhana shna ki phan sdieh, kait sdien, phandieng sdieh ne ki karkhana shna mit-nait ne shoklet, shna biskit, shna ki tiar ialehkai bad kiwei."

U Bah Jowel u pyrkhat ha ki karkhana shna baje kiba la don ka jingpyrkhat da ka sorkar ban plie ha Shillong bad kiwei-kiwei ki karkhana elektronik kin pynroi bad pynrung kam ia kiba bun ki khynnah samla jongngi, kiba don ka jabieng bad ki kti ki batbit.

"Shaphang ka jingpynroi ia ki samla pat ha ki kam ialehkai, Bah Jowel", ong u Bah No "la dei ban da buh da ka por ban pynlong ki jingiakop bad ym ban shu pynialehkai baroh shi snem kat haduh ban da pynduh ia ka khrehkot khrehsla ki khynnah skul. Nga iohi ba la bun sa tang ki kam ialehkai suda te phi, Bah Jowel. Nga i lyngngoh ban iohi pat ba ha ka jaka ban pynbha ia ki madan ialehkai kiba la don lypa, la sdang ban pynduh noh syndon ia ki haduh ba ki khynnah samla kim don jaka ialehkai shuh."

U Bah Jowel u kynmaw ia ka madan Students' Field kaba u ju ialehkai ha ka por ba u dang shong ha Hostel, ha ka por ba u wan shong skul sha Shillong, la sdang ban pynduh ia ka ha ka jaka ba ki bor bapeit ia ka, kin pynbha ne pynkylla Stadium ia ka. Kumjuh ia kiwei pat ki madan ialehkai ha Sor bad nongkyndong. U iohi ba ka jingdon ka Stadium heh kan aym plie lad ia kiba bun ki khynnah samla ha ki jingialeh ban pyntbit ialade man ka por.

'Te, Bah No, I kong im don ne ha ïng? Shano ki khun baroh?'

'I kong te kumto keiñ, i lap miet tang ka pule nobel bad ki khun pat ki ialeit peit telebishon ha ïng i Deng.'

I lok u Bah No iba iohsngew ia ka jingkylli u Bah Jowel shaphang jong i bad ki khun, i mih na kamra thiah bad i wan rah shangkwai. Kane ka long ka akor u Khasi kaba la buh uba rim bajah ba ka kynthei kam ju ia tuklar haba iasaid.

nia ki rangbah bad wat lada ka don ruh, hadien ba la dep ia kylli ia ka ïng ka sem, ka koit ka khiah, kam ju iashong iathuhkhana bad ki rangbah.

"Kumno kong?" la kylli u Bah Jowel, 'nga nangmut phim don ha ïng.'

'Nga don ha ïng kein, tangba phi dang iasaid nia para rangbah te ngam shym mih. Toi nga la mut hi ban sa wan ia song kwai bad kren iaphi. Te, phi shait bha, bah Jowel ? Phi la sah katta sngi ruh phim ju rung kai.'

'Nga la bun eh ki jingleit te phi kong. Nga nang mut ban leit peit lut ia ki shnong ka konstituensi jong nga bad hadien kata yn sa ia shong kai iathuhkhana man ka janmiet kumne ba iajan.'

'Nga nang mut ba phi la long heh mynta te phim wan shuh kein ha ïng jongngi ki rit ki ria. Ngi ruh ban iatur eh sngew lehrain phi."

'Phi i kong, kane ka jingpyrkhat te imat ka la rung ha uwei pa uwei ba tang shu ym lah ban iabeh ne iawan ialeit te hana ba la long heh. Ym ju kham don kiba pyrkhat ia ka jingbun kam pat.'

'Tip seh, Bah Jowel, kiba kham bun te ki kham kiar te phi na ngi ki rit ki ria ki tang shu longheh. I kumba ki tieng ioh iapan shah pan kylliang ei ei na ki.'

'Ew, imat ban da ai lad ïa ka kmie te Bah Jowel, kan wad daw ïaphi haduh phin da shit sa ka khlieh ka reng,' kem ktien u Bah No.

'Ani ka iaid ka por khlem sngewthuh mo, Bah No ? Ieh ngin sa ia bun nia shuh shuh ha kawei ka sngi mo. Ngan sa da wan biang namar ngan dang sah hi ha shnong'

"Wa ! I Bah Jowel, imat shisha phi, tang ban dih shi pela ka sha ruh ym long shuh, mo?"

'Ine i kong te,' u Bah Jowel u jubab biria bad ka rkhie artad, "Ban nym ong ban leit noh te, imat phi mut hi ban nym ai sha, ym dei ?"

'La lah ma phi bah Jowel, peit nga ruh nga shu thum sah ïa une u shangkwai, ba bang eh ki khana jongphi."

LYNNONG 14

Ynda u Jowel u la poi ha ïng bad ynda u la sum la sleh bad ïa bam ladih, u la iohi ha miej thoh jingthoh jong u artylli ki shithi. Kawei u la ithuh ka dei na i kmie jongu bad kawei pat um ithuh, tangba imat kaba donkam bha.

Ka jingieit jongu ia la i kmie ka pyrlong ia u ban shim bad pule ia ka shithi na i kmie shuwa. U la kwah ban tip kumno i long bad ban iohsngew ki khubor phylla. U plied ia ka shithi bad pule.

"Khun baieit,

Nga la ioh ia ka shithi ba phi thoh khadduh eh bad nga lapule bunsien ia ka. Nga sngewtynnad ban tip ba phi shait phi khlain bha bad ba phi la pyrshang ban trei ia ka kam kaba phi hi phi angnud ban trei bad ban pyndep ia ka jingkular jongphi ia kito kiba la buh ia ka lyngkor kaba eh bad kaba khia ha ki tyrpeng jongphi. Nga ialade ruh nga khlaiñ nga shait bad nga pyndep hok ia ki kamram jongnga kiba nga la shimti, man ka sngi.

Kawei nga sngewsynei ba phi sah marwei tang bad u nongtrei hynrei ka jingbun ki kam jongphi ba phi dei ban pyndep kan sa pynklet iaphi wat ia ka ïng ba phi sah.

Nga tharai phi la iakynduh ia ki briew bad iohsngew ia ki jingud bad jingdonkam jongki, khamtam ki nongkyndong kiba dang don hapdeng ka jingduk, jingsahdien bad ki jingpang kiba bun rukom. Wat ju shim ba ki nongkyndong ki long kiba bieit namar ka jingbymnang pule kot ne ka jingbymioh ia ki kyrdan shong skul kiba heh. Ka jingstad ha ka thoh ka pule ka long tang ka jingiarap ba phin kham tip shaphang ka pyrthei bad ki briew kiba phi lah ban iakren iapyni ha ka ktien kaba ki nongkyndong shisha kim nang.

Kawei, phin tip ba kum ia kane ka jaid kam jongphi, ki nongkyndong baroh ki tip lut bad bun na ki ki khamtip ban iaphi. Haba phi kren bad kular ban iarap iaki, ki pyni ka jingmynjur da

ka khlieh bad phin da peit bha ka jing-mynjur kaba ym shym la mih na ka jingsngew shaniah ka baskhem. Kane ka long ba la hikai ia ki da ki ba bun ki 'riew saiñpyrthei kiba kular tang ka ktien hynrei ki bym don ka mynsiem ban pyndep ia kaba ki la kular da ki kam. Ki leit sha ki nongkyndong kumba leit maphi bad ki kular ki jingkular kiba bun kiba ki hi ki tip ba kim lah ban leh, khamtam ynda ki la shong hu ki shuki jem ha Sor bad ban ia kynduh ha ki ïng heh man kapor. Shano kin dang kynmaw ia ki jingud jong kiwei?

Kawei pat nga hi dalade nga iohi ba lymda ki briew kiba kwah ban rung ha ka saiñ pyrthei kim da trei shwa ha ki konstituensi jongki, ym duna san snem, kin nym iohi ia ki jingeh jong ki nongshongshnong, khamtam sha nongkyndong. Phin kynmaw iakane, khun, ba wat maphi ruh phi la jah slem na la shnong bad ki la bun ki jingkylla ki rukom im rukom pyniaid shnong bad ki jingdonkam ki nongkyndong kiba nangbun na ka por sha ka por.

Sa kawei pat, khun, nga ju pyrkhat ba lada phim pat ioh ia ki jinghikai kiba iadei bad ka kam saiñpyrthei da la ka jong ka experience bad tip bha ia ki rukom pyniaid kam ne ki rule ka ïngdorbar, ka long kaba ibieit ba phin kwah ban ioh noh u ka kam kum u Minister. Ban long Minister hi, haba nga peit, ka donkam la kumno kumno san snem ha ka jingpynbit ialade kaba phin da pule bha ia ki rule ki procedure jong ka ïng Durbar. Mynta

lei-lei nga iohsngew ba uba kwah long nongmihkhmat suda naduh u Babu ne u Sahep Sorkar, u nongkikai skul, u Doctor, u nongkhaii bad kiwei kiwei. Ki sap ba la ai U Blei ba ki lah ban pynpyndonkam ban iarap bad pynroi ia la ka jaid bynriew hala ki jong ki lyngkha kin iehnoh bad peit khliaw ia ka shuki, toi kane ruh ka long ka kam kaba iarap ia u paitbah hynrei nga ngeit ki lah ban iarap ia u paitbah da ki sap ba la ai kyrpang u Blei ia ki. Imat don ei-ei ha lyndet ka jingmut jingpyrkhat jongki.

Kawei, khun, kaba nga kwah ban ong ka long ban nym mushlia eh ia ka kam kiwei ne ban kdew kti ia ki jingleh jongki, da kaba phi pyrkhat ba phi long uba bha uba khuid ialade. Hooid, donkam ka jingpyni lem hynrei ym da ka jingsarong ne jingibeiñ ia ki.

Khun baieit, nga don shibun kiei-kiei kiba nga kwah ban pyni hynrei nga ngeit phin kham shemphang maphi namar phi la pyrkhat ban shimti ia kane ka kam la slem. Tang kawei kaba nga kwah eh, kata ka long, ba phin long uba hok, uba trei hok ia ki kam paitbah kiba phi dei ban trei, uba pyrkhat ia kiwei palat ia kaba phin pyrkhat ialade Nga da hwah eh iaphi ba phin long u "Pehsylli ka saiñ pyrthei."

I mei baieit jongphi.

Ka shithi i kmie jongu ka la pynkyndit ia u Jowel ba um ju pyrkhat ia ki jingshisha ba ka kmie ka la pyni ha ka shithi. U nang pyrkhat ba ki nongkyndong ki dang kham bit kham duna ban ia u. U la sngewleit sngew'ynmaw ia la ka kmie ba kum ka kynthei briew ka don ki jingpyrkhat ki ba khraw kat kine. U la sngewdonkam ba i kmie jongu in don hajan ban aiburt ai lynti ia u.

U peit noh sa ia kawei pat ka shithi.

Ynda u la dep pule la ka shithi kaba ar u la shong pyrkhat shiphang. Ka shithi ka long na ki rangbah ka Seng Saiñ hima bad ki tyrwa ban ai ia ka kam shongshuki ha Sor ia u lada u wan iasoh noh bad ka Seng jongki

U Jowel u pule biang ia kata ka shithi bad la ialam ia ki jingmut-jingpyrkhat jongu sha Sor Shillong U iohi ia ka Office bah, ka Bangla, ka kali ryngkat ki nongtrei kiba bun ki ban iarap ia u ha ophis bad ha Bangla.

U la pyrkhat pat ia ka shithi ba u ioh na ka kmie bad la ialam ia ki jingmut jongu sha ki nongkyndong : ki nongrep, ki skul, ki khynnah samla bad ki jingeh jongki. Lada um lah shuh ban leit man ka por ban iarap bad iatrei lang bad ki, kumno un lah ban kyntiew ia ka jingsahdien jongki. U la pyrkhat ba ka pisa kam long ei-ei wat lada theh katno-katno hynrei ka lah ban poi pynban sha ki pla jong kito ki bym don hok ban ioh ia ka bad ban pynriewspah tang ia ki katto katne bad ki nongkyndong ki sah hajuh kumba ki long mynta.

U la kynmaw ia ki jingkren u Bah Dwer na Umjakoi uba pynsyrient ia ka kam saiñpyrthei kum ka kam ialeh phutball ban kham pynlut por ia ka ioh majoriti ha ka Durbar Thawaiñ ne kumba ong u Bah Dwer "ban iathied kulai, ia ryngkang diengl per ne iabujli uniphom." Nangta, mih sa ka pynj h pisa ki ophis heh bad wit ha ki Skul ne University. U Jowel u kynmaw ia ka biria dei por uwei u riewrangbah ha ka por ba kanbas elekshon uwei u nongialeh ha kawei na ki nongkyndong.

Para lok baieit, nga pynpaw ia ka jingsngewburom kaba khraw iaphi baroh ba phi la kyrshan tyngeh ianga ha ka elekshon kaba la dep bad dei na ka jingiakyrshan tyngeh jongphi ianga baroh shishnong nga la jop. Ha kine ki sngi snem ba la dep, nga la pynbiang shuwa salade bad ngam put shynroh lad ban pyrkhat ban pynbiang hok ia ki jingdonkam jong phi baroh. Lada phin dang iakyrshan tyngeh biang ia nga sa mynta ka sien, nga ngeit ba nga lah ban pynbiang sa ia ki jingdonkam jongphi ki shnong baroh. Khi sngewthuh ... ba lada phin iakyrshan sa ula thymmai, u ruh un ... ng shuwa salade bad a kiba ha ... ha ... ba ... snem bad kan long ka jingluh i[illegible] iaphi kaba khlaiu. Nga ngeit phi sngewthuh ia kane bad phin ia kyrshan ianga.

Kine ki jingpyrkhat t[illegible] i la n h ha u b[illegible] d katba u pyrshang ban pynshong n[illegible]g[illegible]in ia ki j[illegible]ngp[illegible]i jingmut baroh, la ioh thiah j[illegible] i ha ka shuki ar[illegible]m.

Ha ka jingiohthiah ba lyngngai jong u, u phohsniew ba u la don la ka briew bad shong ha ka ïng kaba thymmai. Ka lok jongu ka long ka nonghikai skul. U iohi ia ka dur ba i ieit bad ba ishida jong ka briew jongu. U iohi ha ka jingphohsniew ba ka leit sha skul bad rah bad ki kot ha ka pla snieh jongka. Ka phong ki juti jaiñ kiba iong bad ba lyngkot khongdong, ka jainsem ba lieh bad bakhuid bha bad ka tawah shol da i thohriaw stem. Ka hikai minot bha ia ki khynnah ha skul da ka jingieit bad jingphuh samrkhe. Ynda la wai skul ka rung sha ki ïng jong kito kiba duk ne kiba pang ne ki khynnah skul ki bym lah ban poi sha skul bad ka ai pisa bai jingbam ne jingiarap ia ki katba ka lah hynrei kam ju iathuh ei-ei ruh ia u. Ka leh ia la ki kam babha khlem iathuh iano-iano wat ia u ruh. Ynda ka poi ha ïng, ka plie ia ka phalor bad ka khang pat ia ka. Ka peit la ka phyllaw ka mynshem bad ia ki rud ki kiar jongka. Ka kyndat ia ki sla bad ki diengrit kiba hap na u diengsoh-dienglong bad dieng sohpairahki ba don harud ka phyllaw bad hadien ba ka la sma ia u tiew kulap saw uba phuh itynnad bha, ka rung ha ïng.

Hadien ba ka la law ia ki juti, ka tapmoh bad ia ka jaiñ sem ar liang, ka shim ia ka jaiñkyrshah shiliang, ka sliew ia ka ding bad ka buh u ketli ha ding. Ka mih bran ban leit peit ia ki jhur sha kper bad sa shiphang ka wan rah jhur ban shet jyntah.

U Jowel, ha kata ka jingphohsniew u la i hun la ka jinglong tipbriew, tipduk-tipsuk bad jingsmat jingsting ba palat jong ka. Ynda ka la wan rah sha ia u sha ka kamra ba u shong, u kdup leit ia ka, bad u kyndit na ba iohthiah haba ka miaw ba u thum ka trud kynsan ia u. U Peit bajc bad u iohi ba la palat shiteng synñia. U shim ia ka shithi i kmic bad buh ia ka hapoh syngkhlieh. Hadien kata u iohthiah suk jai baroh shimiet.

KI KOT DA UJUH U NONGTHOH

Ki Dieng ki paralok jongngi
(State Award)

Ki Drama Lyngkot
(Prescribed Text Book)

Ka Jingkut Jingmut baskhem.

Phra Tylli ki Ese.
(State Award)

Ka Jingwadkput.

Ka Tawang bad ka Thma China–India
(State Award)

U Lambok bad U Ehbok.